

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

NÁVRH PROJEKTU PODPORY MLADÝCH LIDÍ V PŘÍPRAVĚ A PROCESU OPOUŠTĚNÍ DĚTSKÉHO DOMOVA

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Helena Huvarová
Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

Olomouc 2023

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

NÁVRH PROJEKTU PODPORY MLADÝCH LIDÍ V PŘÍPRAVĚ A PROCESU OPOUŠTĚNÍ DĚTSKÉHO DOMOVA

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Helena Huvarová
Vedoucí práce: Mgr. Hana Šlechtová, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 22. 4. 2023

Helena Huvarová

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Haně Šlechtové, Ph.D., za její vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky a zpětnou vazbu, kterou mi poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině, které děkuji za podporu ve studiu.

Obsah

Úvod.....	7
Rešerše výzkumů a zdrojů k tématu	9
1 Systém náhradní péče v ČR	11
1.1 Ústavní výchova.....	12
1.2 Ochranná výchova.....	12
1.3 Legislativní a institucionální ukotvení regulující postavení mladých dospělých	13
1.4 Formy ústavní výchovy.....	16
1.5 Specifikace dětského domova	17
1.5.1 Individuální plánování u dětí z DD	19
2 Dospívající	21
2.1 Definice cílové skupiny.....	21
2.2 Vliv ústavní péče na vývoj dětí a život dospělých	22
2.3 Etický pohled na práci s touto cílovou skupinou	24
3 Sociální politika státu zaměřená na pomoc mladým při odchodu z DD	25
3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	26
3.2 Sociální kurátor pro dospělé.....	28
4 Teorie, metody a techniky sociální práce.....	30
4.1 Role sociálního pracovníka	34
5 Záchraná sít' organizací po odchodu	35
5.1 Služby.....	35
5.2 Programy	36
6 Analýza potřebnosti	38
6.1 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu	38
6.2 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí	40
6.3 Základní informace o velikosti cílové skupiny	41
6.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu.....	42
6.5 Specifikace stakeholderů.....	44
7 Projekt.....	46
7.1 Cíle projektu.....	46
7.2 Realizátor projektu – základní údaje.....	46
7.3 Představení územního celku, na kterém bude projekt realizován.....	47
7.4 Popis a analýza potřeb cílových skupin	47
7.4.1 Přímá cílová skupina	48
7.4.2 Nepřímá cílová skupina.....	48
7.5 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti	49
7.6 Management rizik	50

7.7 Klíčové aktivity a indikátory splnění	52
7.8 Harmonogram – Ganttův diagram	55
7.9 Rozpočet	58
7.10 Popis přidané hodnoty projektu.....	59
7.11 Logframe projektu	61
Závěr.....	64
Bibliografie.....	66
Seznam zkratk.....	70
Seznam obrázků	71

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na přípravu mladých dospělých, kteří jsou umístěni v dětském domově, na přechod do života mimo tento domov a jejich začlenění do společnosti. Mnozí z těchto mladých dospělých mají problémy s přizpůsobením se běžnému životu, protože jim chybí potřebné rady a informace. Nastávají také situace, kdy mladí lidé opouštějí dětské domovy a vrací se zpět do svých původních rodin, které však nebyly schopny řešit podmínky, které vedly k jejich umístění do domova. Tento návrat může vést k dalším problémům v jejich životech, proto se práce zaměřuje na důležitost poskytování následné pomoci.

Cílem této bakalářské práce je návrh projektu podpory mladých lidí v přípravě a procesu opuštění dětského domova pro vybrané pracoviště, kterým je primárně dětský domov v Moravské Třebové, ale také ostatní dětské domovy v Pardubickém kraji. Návrhu projektu předcházelo vytvoření analýzy jeho potřebnosti, která je součástí této práce. Projekt bude realizován nově založenou neziskovou organizací na území regionu Moravskotřebovsko a Jevíčsko a jeho zpracování bude provedeno tak, aby byl použitelný v praxi.

Obdobnou problematikou se v ČR zabývá mnoho dalších prací a publikací. V práci se opírám jak o domácí, tak zahraniční literaturu z oblasti sociální práce, psychologie a pedagogiky, čerpám ze zákonů a také z webových stránek státních i neziskových organizací zaměřených na podporu mladých lidí v ústavní péči. Nejprínosnější mi přišly tyto tři zdroje. Na prvním místě bych zmínila přehledovou studii Leony Běhoukové *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči* z roku 2012, která vyhodnocuje stav péče o ohrožené děti v ČR a identifikuje jeho pozitivní a negativní aspekty. Vymezuje také postup přípravy dětí na samostatný život po opuštění institucionální výchovy. Dále se jednalo o projekt *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti*, který byl realizován v roce 2015. Jeho přínos dle mého, spočívá v tom, že zahrnuje jak kvalitativní, tak kvantitativní výzkum zaměřený na dospívající před opuštěním zařízení a několik měsíců po odchodu. Tyto informace ukazují rozdíly mezi očekávanými a prohlášenými dospívajícími při odchodu a skutečností po odchodu. Posledním z nejužitečnějších zdrojů byla diplomová práce z roku 2020, *Přípravenost dětí z dětského domova na samostatný život*, jejíž autorkou je Aneta Kvačková. Autorka ve své práci charakterizuje ústavní výchovu, dětský domov a odchod do samostatného života. Její výzkumná část je realizována pomocí rozhovorů se dvěma skupinami mladých dospělých. První skupinu tvořili mladí, kteří žijí v dětském domově, druhou ti, kteří už dětský domov opustili. V dětském domově jsou, dle závěru autorky, vychovateli děti na odchod a samostatný život připraveny dostatečně. Vychovatelé využívají různé aktivity a dovednosti, aby je naučili, jak vést své vlastní domácnosti, hospodařit

s financemi a zvládnout úřední záležitosti, ale to, zda bude pomoc dostačující, závisí na plánech dítěte a na tom, zda o takovou pomoc stojí.

Práce je strukturována do sedmi hlavních kapitol, z nichž první se věnuje systému náhradní péče v ČR. Obsahem této kapitoly je definování ústavní a ochranné výchovy, legislativní ukotvení ústavní výchovy, formy ústavní výchovy a specifikace dětského domova. Druhá kapitola pojednává o dospívajících, definuje tuto cílovou skupinu, vliv ústavní péče na její vývoj a etický pohled na práci s ní. Třetí kapitola je věnována sociální politice státu v kontextu zvoleného tématu. Obsahuje podkapitoly OSPOD a sociální kurátor pro dospělé. Náplní čtvrté kapitoly jsou teorie, metody a techniky sociální práce a podkapitola vymezuje roli sociálního pracovníka. Pátá kapitola je věnována záchranné síti organizací po odchodu mladých dospělých. Náplní šesté kapitoly je analýza potřebnosti, která může posloužit jako východisko pro zdůvodnění nutnosti vzniku nové organizace a pro vypracování projektu, který bude tato organizace v mikroregionu Moravskotřebovsko a Jevíčko realizovat. Poslední kapitola obsahuje projekt, jehož následná aplikace by měla vést ke snížení rizik selhání u mladých dospělých a předcházení jejich sociálnímu vyloučení.

Rešerše výzkumů a zdrojů k tématu

Rešerše byla realizována pomocí přehledové studie odborných zdrojů. Pomocí kombinace klíčových slov: ústavní výchova, sociální integrace, dětský domov, mládí dospělí. Byly vyhledány odborné texty z elektronické databáze Discovery Service a Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci. Výsledky ukázaly, že problematikou podpory a odchodu mladých dospělých z ústavního zařízení se zabývá poměrně vysoký počet autorů. Díky klíčovým slovům bylo snadné zdroje najít. Do vyhledávačů byla postupně zadávána další klíčová slova, která mají přímou vazbu na zvolené téma podpory mladých lidí v přípravě a procesu opouštění dětského domova, jako jsou sociální politika a teorie sociální práce. Pro získání dalších informací související se zvolenými teoriemi, metodami a technikami sociální práce byla zadána další klíčová slova jako je: case management, případová práce, případová konference, narativní terapie nebo systemický přístup. Pro zpracování analýzy potřebnosti byly využity internetové zdroje, kde byly vyhledány strategické dokumenty jako je Národní strategie ochrany práv dětí a statistické údaje týkající se počtu dětí v zařízeních, jejich vzdělání a věku odchodu ze zařízení. V databázi Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci bylo nalezeno 142 zdrojů a v databázi Discovery Service bylo nalezeno 389 zdrojů. Z nalezených záznamů byly vyřazeny zdroje, které nebyly v plnotextu nebo nebyly vyhodnoceny jako vhodné (vyřazeno 482). Ověřeno bylo celkem 49 záznamů. Využito bylo také časopisu Sociální práce/Sociálna práca, v jehož elektronické verzi byl zadáním klíčových slov „ústavní péče“, „dětský domov“, „osamostatňování se“ v dostupném plnotextu byl identifikován jeden odborný text, který srozumitelně vysvětlil téma, na které se zaměřuji. V průběhu vyhledávání vhodných zdrojů byla zadávána zvolená klíčová slova také do jiných databází jako je internetová knihovna Bookport nebo katalog Městské knihovny Ladislava z Boskovic v Moravské Třebové, kde bylo nalezeno dalších 15 vhodných zdrojů.

Byla vyloučena literatura, která pochází z doby před rokem 2000 a při výběru zdrojů bylo specifikováno časové období od roku 2000 až do roku 2023. V bakalářské práci bylo rovněž zohledněno jazykové hledisko a zdroje byly vybírány pouze v českém jazyce, aby bylo zajištěno, že s nimi autor bude schopen srozumitelně pracovat.

V bakalářské práci bylo použito celkem 45 zdrojů, z nichž 13 zdrojů bylo z odborných článků a analýz, 22 zdrojů se týkalo odborných knih a 5 zdrojů odkazuje na zákony. Dále bylo využito 5 elektronických zdrojů týkajících se nabízené podpory pro mladé dospělé různými neziskovými organizacemi a nadacemi, Národní strategie na ochranu práv dětí 2021-2029 a Úmluva o právech dítěte. Konceptuální část práce byla inspirována knihami autorů jako Běhounková, Matoušek a Hofschneiderová. Výsledky týkající se daného tématu byly porovnány s publikacemi a také s informacemi z aktuálně

platné legislativy a webových stránek neziskových organizací a nadací, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Pardubického kraje a Dětského domova Moravská Třebová.

Klíčová slova: ústavní péče, dětský domov, odchod z ústavní péče, příprava na odchod z ústavní péče, sociální integrace

1 Systém náhradní péče v ČR

Náhradní péči lze charakterizovat jako formu péče, kdy je dítě svěřeno do péče jiné osoby nebo instituce než jeho rodičů. Tuto péči vždy určuje soud a je definována zákonem 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Náhradní péče se dá rozdělit na dva typy: rodinnou péči a ústavní výchovu. Rodinná péče zahrnuje pěstounství, osvojení, svěřenectví a poručnictví, kdežto ústavní výchova se provádí v konkrétních zařízeních.

Systém péče o ohrožené děti je rozdělen podle organizační struktury kompetenčně mezi tři rezorty: zdravotnictví, školství a sociálních věcí. Pod každý rezort spadají různá zařízení. Dětské domovy pro děti do tří let jsou součástí rezortu zdravotnictví. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) má pod sebou školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, jako jsou dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy a výchovné ústavy. Zařízení sociálních služeb, jako jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením a zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc, patří pod rezort práce a sociálních věcí (Trnková, 2018).

	Ústavní výchova		Ústavní a ochranná výchova		
MŠMT	Dětský domov		Dětský domov se školou	Výchovný ústav	Diagnostický ústav
MPSV	Domov pro osoby se zdravotním postižením	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc			
MZ	Dětský domov pro děti do 3 let				

Obrázek 1 Zařízení ústavní a ochranné výchovy. Zdroj: (Trnková, 2018)

Ústavní výchova představuje opatření v oblasti rodinného práva a sociální péče. Je určena pro děti, které se ocitly v nevýhodné sociální situaci z důvodu nedostatečného rodinného prostředí, které není schopno zajistit jejich ochranu, nebo kvůli jejich věku, kdy ještě nejsou schopny samostatně se žít. Tato situace splňuje definici nepříznivé sociální situace podle zákona o sociálních službách. V poskytování ústavní péče platí základní zásady, které jsou shodné se zásadami poskytování sociálních služeb. Hlavním principem při realizaci ústavní výchovy je poskytování péče na míru každému dítěti. Pro definování způsobu péče je tedy nutné péči individuálně plánovat podle potřeb daného dítěte. Podle příslušného zákona se tento plán nazývá Program rozvoje osobnosti dítěte (PROD) ve

školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy. Je důležité nejprve zjistit potřeby konkrétního dítěte a na jejich základě určit způsob péče (Hofschneiderová, 2016).

1.1 Ústavní výchova

Ústavní výchova je jednou z forem péče, pokud je ohrožena vhodná výchova a zdravý vývoj dítěte a pokud rodič nebo jiná osoba zodpovědná za výchovu nemůže nebo nechce poskytnout dítěti péči. K ochraně dětí před těmito situacemi slouží zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který stanoví několik opatření, včetně nařízení ústavní výchovy. Podání návrhu na nařízení ústavní výchovy musí být provedeno obecním úřadem, který může také navrhnout zrušení ústavní výchovy a přemístění dítěte z jednoho zařízení do druhého (Zákon 359/1999 Sb.).

Občanský zákoník 89/2012 Sb. popisuje ústavní výchovu podrobněji, než zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Pokud je dítě vážně ohroženo tělesně, rozumově nebo duševně, nebo pokud je ohrožen jeho řádný vývoj nebo výchova, může soud nařídit ústavní výchovu. Nicméně, vždy je zvažována i jiná forma náhradní rodinné péče, a pokud je možné, soud dá přednost této variantě. Pokud se rodiče z nějakého důvodu nemohou o dítě postarat, soud může umístit dítě do zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. Nedostatečná bytová a majetková situace rodičů není sama o sobě důvodem k nařízení ústavní výchovy, pokud je o dítě řádně postaráno. Pokud je ústavní výchova nařízena, soud rozhodne, do jakého zařízení bude dítě umístěno, s ohledem na zájmy dítěte a doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud se snaží dítě umístit co nejbližší k místu bydliště rodičů nebo jiných blízkých osob.

Ústavní výchova může být nařízena na maximálně tři roky, avšak v případech potřeby může být prodloužena, a to i opakovaně. Soud musí případ nejméně jednou za půl roku přezkoumat, zda je ústavní výchova stále nutná. Ústavní výchova může trvat až do zletilosti dítěte a v některých případech až do věku devatenácti let. Pokud již nejsou důvody pro setrvání dítěte v ústavní péči, soud ji zruší a určí následnou formu péče o dítě. Pokud bylo dítě osvojeno, ústavní výchova se ukončí (Zákon 89/2012 Sb.).

1.2 Ochranná výchova

Ochranná výchova je jedním z možných opatření, které soud může uložit osobě mladší 15 let nebo mladistvému, který spáchal trestný čin podle trestního zákoníku. Ochranná výchova může být uložena, pokud je to nutné pro zajištění řádné výchovy této osoby a pokud takový čin vyžaduje. Ochranná výchova se obvykle uloží pro dítě starší 12 let a mladší 15 let, které spáchalo čin, za který lze udělit výjimečný trest podle trestního

zákoníku. Pokud soud usoudí, že nejsou již nutná omezení vyplývající z ochranné výchovy a zároveň ještě nepominuly všechny okolnosti, kvůli kterým byla ochranná výchova uložena, může být soudem ochranná výchova přeměněna na ústavní výchovu a naopak. Zákon 218/2003 Sb. obsahuje podrobný popis ochranné výchovy, která je vymezována podmínkami odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedenými v trestním zákoníku (Zákon 218/2003 Sb.).

1.3 Legislativní a institucionální ukotvení regulující postavení mladých dospělých

Ústředním orgánem státní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí je Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Ve vztahu k ní vykonává zejména legislativní, kontrolní i metodickou činnost a spolupracuje na mezinárodní úrovni s důležitými institucemi. Podílí se na naplňování **Úmluvy o právech dítěte** a dalších mezinárodních úmluv. Na základě celorepublikových výzkumů a analytických studií vytváří právní předpisy, metodické materiály a národní strategie na ochranu práv dětí.

Sociálně-právní ochranu dětí vymezuje Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o SPO“). SPO dětí v § 1 definuje jako:

- a. Ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b. ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c. působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- d. zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.

Přičemž zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.

Obecnými orgány určenými k ochraně dětí jsou soudy a k poskytování sociálně právní ochrany pak specializované orgány, které určuje zákon o SPO v § 4 odst. 1 a současně dále vymezuje i jejich působnost. OSPOD jsou:

- a. Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (městské úřady, ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, v Praze úřady pověřených městských částí),
- b. obecní úřady, újezdni úřady, ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdni úřady,
- c. krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy),
- d. MPSV,

- e. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
- f. Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.

SPOD zajišťují také obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jestliže jsou výkonem sociálně právní ochrany pověřeny (§ 4 odst. 2 zákona o SPO), i když nejsou OSPOD.

MPSV má za úkol obecnou péči o rodinu a ohrožené děti a zajišťuje náležitou právní úpravu v této oblasti. Vydává také právní předpisy a směrnice, má funkci kontrolního a odvolacího orgánu ve vztahu ke krajským úřadům a vede celostátní evidenci fyzických a právnických osob pověřených výkonem SPOD.

Zákon o SPO umožňuje i **nestátním subjektům** (nadacím, občanským sdružením, církvím a dalším právnickým a fyzickým osobám) plnit určité úkoly v SPOD na základě pověření krajským úřadem nebo Magistrátem hlavního města Prahy. Tyto činnosti jsou vymezeny přímo v § 48 zákona o SPO. Pověřené osoby nejsou OSPOD (MPSV [online]).

Dalším zákonem, který upravuje problematiku péče o děti je Zákon č.109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Tento zákon stanovuje, že v těchto institucích musí být zaručeno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání, které vychází z ústavních principů a mezinárodních úmluv o lidských právech a základních svobodách, kterými je ČR vázána. Instituce by měly vytvářet podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem by mělo být zacházeno s ohledem na jeho věk a s cílem podporovat jeho plný a harmonický rozvoj osobnosti. Účelem těchto institucí je poskytnout nezletilé osobě náhradní výchovnou péči v případě, že je to nezbytné pro zajištění zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělání, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření.

O ústavní výchově dále hovoří Nový občanský zákoník 89/2015 Sb. Ten pojednává o důvodech, které mohou vést k umístění dítěte do ústavního zařízení. Tato situace nastává, pokud je u dítěte ohrožena výchova, fyzická, psychická nebo duševní stránka nebo pokud rodiče dítěte nejsou schopni zabezpečit jeho výchovu z vážných důvodů. V takovém případě může soud nařídít ústavní výchovu jako nutné opatření. Soud přitom zvažuje i možnost dát přednost svěření dítěte do péče fyzické osoby blízké rodině. Pokud jsou rodiče nebo jiné osoby schopné se o dítě postarat, ale jejich bytové podmínky nebo majetkové poměry jsou nedostatečné, není to důvodem pro umístění dítěte do ústavní nebo náhradní rodinné péče. Pokud soud nařídí ústavní výchovu, musí určit název a místo zařízení, kam bude dítě umístěno, s ohledem na zájem dítěte a blízkost rodiny. Ústavní

výchova může trvat nejdéle tři roky, ale může být prodloužena, pokud jsou stále přítomny důvody, proč byla nařízena.

Legislativa, která upravuje podrobnosti výkonu ústavní výchovy, postupy ukončování péče a finanční zajištění dětí v průběhu a na konci ústavní péče:

- a. Vyhláška č. 438 (2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 244/2011 Sb. a vyhlášky č. 124/2014 Sb. – písemně zpracované postupy ukončování péče a přípravy na samostatný život.
- b. Nařízení vlády č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.
- c. Metodický pokyn MŠMT 8505/2015, kterým se stanoví standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly. Ochrana a zajištění práv dítěte je zapojena do mnoha oblastí, jako je rodinné právo, sociální, školské, zdravotní, daňové, občanské právo a trestní právo, a to podle oblasti působnosti jednotlivých orgánů a osob. Protože je ochrana dítěte tak komplexní, nelze ji regulovat pouze jedním právním předpisem. Deklarace práv dítěte přijatá OSN v roce 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989 uznávají rodinu jako klíčovou jednotku společnosti, která poskytuje přirozené prostředí pro růst a prosperitu všech jejích členů, zejména dětí, a zaručuje jim ochranu a podporu potřebnou k plnění jejich rolí. Dítě tak ve smyslu těchto mezinárodních dokumentů potřebuje pro svou tělesnou a duševní nezralost zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením a po něm (MPSV [online]).

Hofschneiderová (2016) uvádí, že koncept "*zájmu dítěte*" je právním pojmem, který má přesně stanovený význam a postup pro jeho určení. V souladu s Úmluvou o právech dítěte je základem pro určení nejlepšího zájmu dítěte právo na plné a efektivní využití všech práv garantovaných touto úmluvou. Tato práva zahrnují právo na pozitivní rozvoj, péči a výchovu ze strany rodičů, ochranu před jakoukoli formou násilí, zneužívání a zanedbávání, ochranu zdraví, vzdělání a mnoho dalšího. „V případě, že v konkrétní situaci se ochrana jednoho práva dítěte brání plnému a účinnému požívání práva jiného, je třeba hledat takové opatření, které dítěti zachová obě dotčená práva v nejvyšší možné míře.“ V souladu s nejlepším zájmem dítěte by měla být zvolena taková opatření, která co nejméně narušují práva a zájmy dítěte.

Kromě výše uvedených zákonů se ochrana dětí řídí také dalšími důležitými dokumenty jako jsou: Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029, Národní strategie sociálního začleňování 2021-2030, Národní strategii rozvoje sociálních služeb 2016-2025, Koncepce rodinné politiky 2017, Koncepce sociálního bydlení pro roky 2015-2025, Národní strategii primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027.

1.4 Formy ústavní výchovy

Existuje několik typů zařízení, která poskytují ústavní péči osobám, které nemohou být vychovávány v rodinném prostředí. V Zákoně o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů č. 109/2002 Sb. stanovuje kategorie školských zařízení, která poskytují ústavní a ochrannou výchovu a preventivně výchovnou péči. Zařízeními jsou:

- a. diagnostický ústav,
- b. dětský domov,
- c. dětský domov se školou,
- d. výchovný ústav.

Níže se v textu zaměřím na krátké představení těchto zařízení. Vzhledem k volbě tématu kvalifikační práce na problematiku mladých opouštějících dětské domovy, rozhodla jsem se soustředit se zejména na toto konkrétní zařízení, které blíže specifikuji v následující kapitole.

Dětský domov se školou poskytuje péči o děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, které trpí vážnějšími poruchami chování nebo dlouhodobými emočními obtížemi a vyžadují výchovně léčebnou péči. Věková hranice pro umístění dítěte v tomto zařízení je 6 let a pobyt zahrnuje povinnou školní docházku, kterou realizuje ústav a končí splněním povinné školní docházky. Pokud je třeba pokračovat v péči, většinou se děti přesouvají do výchovného ústavu.

Výchovný ústav je instituce určená pro starší děti od 15 let, které trpí závažnými poruchami chování a potřebují ústavní nebo ochrannou výchovu. V některých případech zde mohou být umístěny i děti starší 12 let, avšak musí mít nařízenou ochrannou výchovu a trpět vážnými problémy chování. Toto zařízení může být specializováno na děti s různými potřebami, jako jsou děti s ústavní nebo ochrannou výchovou, nezletilé matky a jejich děti. Nebo děti, které potřebují výchovně léčebnou péči.

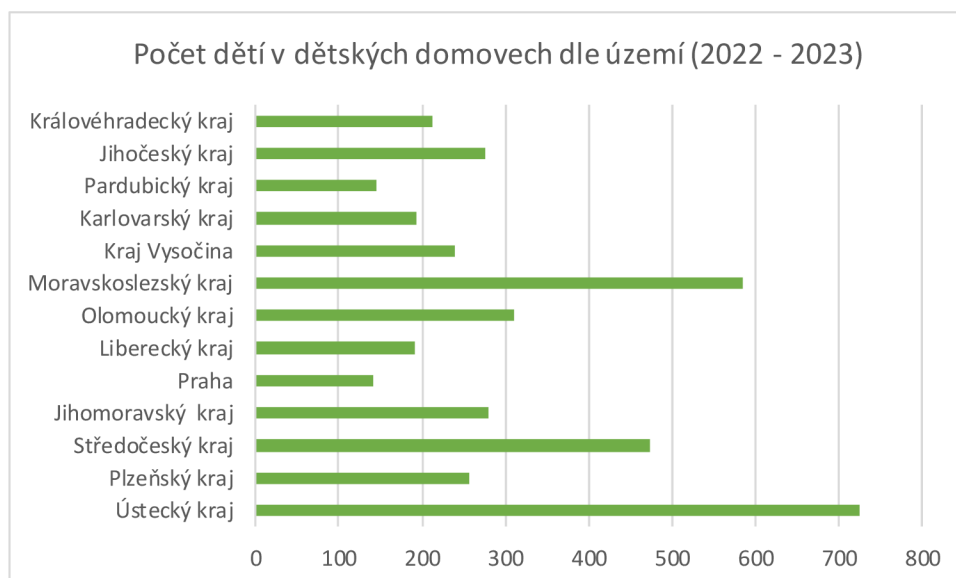

Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, ústavní nebo ochrannou výchovou, aby prošly komplexním vyšetřením. Na základě výsledků jsou poté přesouvány do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Střediska výchovné péče, která zabezpečují preventivně výchovnou činnost, také spadají pod diagnostické ústavy. Diagnostické ústavy poskytují dětem diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální služby v závislosti na jejich potřebách. Doba pobytu v diagnostickém ústavu je omezena na 8 týdnů (Folda a kol., 2009).

1.5 Specifikace dětského domova

Dětský domov přijímá děti ve věku od 3 do 18 let, které potřebují ústavní výchovu, ale nemají závažné poruchy chování. Také sem mohou být umístěny nezletilé matky s dětmi. Dětský domov poskytuje individuální výchovu, vzdělávání a sociální podporu pro děti na základě jejich potřeb. Organizační jednotkou jsou rodinné skupiny o 6–8 dětech, a v jednom areálu mohou být minimálně 2 a maximálně 6 rodinných skupin. Na rozdíl od dětského domova se školou, děti v dětském domově navštěvují školy mimo areál dětského domova (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Školská zařízení, která poskytují ústavní nebo ochrannou výchovu jsou jedním z účastníků systému následné péče, který se nachází na rozhraní mezi veřejným subjektem a poskytovatelem služeb.

Obrázek 2 Počet dětí a mládeže umístěných v dětském domově podle území 2022/2023.

Zdroj/Vlastní zpracování dle dat MŠMT, 2023)

V praxi dětské domovy spolupracují při přípravě svých klientů na samostatný život s nestátními subjekty. Blíže se budu jednotlivým formám poskytované pomoci a zaopatření věnovat v kapitole 5. – Záchraná síť organizací po odchodu z dětského domova.

Dětský domov vypracovává plán osamostatňování, který slouží jako podklad při provázení dětí před odchodem z DD a vytváří PROD. Zaměřuje se na následující oblasti, ve kterých specifikuje, jakým způsobem dítě podporuje a jakých kompetencí chce u dětí dosáhnout:

1. Soběstačnost a sebekontrola
2. Péče o zdraví, bezpečnost
3. Vzdělání, uplatnění na trhu práce
4. Bydlení
5. Finance
6. Odpovědné chování k životnímu prostředí
7. Poradenství

Podle Zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních mají ústavní zařízení povinnost spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany dítěte a poskytnout mladým lidem, kteří opouštějí zařízení a již dosáhli zletilosti, poradenskou pomoc při hledání bydlení a práce v případě potřeby, stejně jako pomoc v obtížných sociálních situacích. Podle stejného zákona mají tito mladí lidé nárok na věcnou pomoc nebo jednorázový příspěvek podle vnitřního řádu zařízení. Pokud splní podmínky příslušné legislativy a jejich sociálně-ekonomická situace to vyžaduje, mohou také mít nárok na dávky v hmotné nouzi (§ 33 zákona). Jednorázová podpora však mladým lidem nestačí k tomu, aby se mohli plně osamostatnit, najít si a udržet bydlení a plnohodnotně se zapojit do běžného života.

Zákonná povinnost ředitele zařízení je informovat obecní úřad o plánovaném propuštění dítěte nebo mladistvého nejméně 6 měsíců předtím. Pokud odchází z důvodu zletilosti, ředitel musí zajistit, aby měl dotyčný přístup k sociálnímu kurátorovi. Toto ustanovení je stanoveno v § 24 odst. 1 písm. j.

Odborníci navrhují, že je nezbytné uspořádat nejpozději šest měsíců před koncem péče **případovou konferenci**, kde budou projednány hlavní oblasti, které jsou důležité pro budoucí samostatný život dítěte. Tyto oblasti zahrnují alespoň bydlení, pracovní vztahy, vztahy s partnerem a kontakty s vlastní rodinou (Folda, 2009). Blíže se budu této metodě sociální práce věnovat v kapitole č. 4 – Teorie, metody a techniky sociální práce.

1.5.1 Individuální plánování u dětí z DD

Hlavním prostředkem pro práci s dětmi při ústavní výchově je (dle zákona 109, §24,34) individuální plán, což je základní metoda sociální práce. V kontextu školských zařízení pro výkon ústavní výchovy se tento individuální plán nazývá PROD.

Při individuálním plánování péče pro děti v ústavní výchově zůstává základním plánem individuální plán ochrany dítěte, který je vypracován (OSPOD). Všechny další individuální plány pro dané dítě musí být založeny na tomto základním plánu a logicky na něj navazovat. Tato povinnost je stanovena v § 1 odst. 4 zákona o výkonu ústavní výchovy a školská zařízení pro výkon ústavní výchovy jsou povinna spolupracovat s OSPOD dětí v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte (Hofschneiderová, 2016).

Individuální plánování (case management) se skládá ze tří hlavních úkolů. Prvním úkolem je podrobné posouzení současného stavu jedince v bio-psycho-sociálním kontextu a hierarchizace problémů, které je třeba aktuálně řešit. Druhým úkolem je navržení dostupných služeb s identifikovanými potřebami dítěte a definování cílového stavu, který by měl být dosažen po určité době. Třetím úkolem je realizace plánu, sledování kroků a jejich dopadu a pravidelná revize plánu.

Individuální plán by měl obsahovat základní informace o dítěti, lidech a organizacích zapojených do péče, potřebách dítěte, prioritách rozvoje, krátkodobých cílech, službách, postupech a osobách odpovědných za jejich plnění, evaluaci a revizi plánu a zvládání rizik. Při individuálním plánování je třeba respektovat uvedené principy:

Princip normalizace, který akcentuje maximální snahu o přiblížení přirozeným podmínkám jedince bez ohrožení (rizika).

Princip aktivní účasti dítěte na tvorbě plánu, a pokud je to možné, pak i participace blízkých osob.

Princip spolupráce všech zúčastněných osob, přičemž musí být dopředu definované role a odpovědnosti.

Princip podpory pozitivního potenciálu dítěte (jeho postojů, vlastností, zájmů, sociálních dovedností).

Princip efektivity zdůrazňuje, že stanovený plán musí být pravidelně hodnocen z hlediska naplňování cílů a upravován vzhledem k měnícím se potřebám dítěte.

Princip srozumitelnosti jazyka je důležitý, aby došlo k porozumění a přijetí cílů i ze strany dítěte a jeho rodiny.

Pokud nejsou cíle individuálního plánu definovány podle modelu SMART, tedy pokud nejsou dostatečně specifické, měřitelné, akceptovatelné, realistické a termínované a předpokládají zdroje a způsobilosti, které nejsou k dispozici, pak individuální plán

selže. V takovém případě se dítě nemusí cítit motivováno, je pasivní a nemusí vidět přínos plánu (Běhounková, 2012, s 149).

2 Dospívající

Hlavním tématem bakalářské práce se zaměřením na podporu mladých lidí v dospělosti je problematika odchodu z dětských domovů a přechodu do samostatného života. V rámci práce se v následující kapitole věnuji také vývojovému období adolescence, které je úzce spojeno s tímto procesem.

2.1 Definice cílové skupiny

Eriksonovo schéma vývoje osobnosti se zaměřuje na specifické krize, které jsou typické pro každé životní stádium, a jeho etapy zachycují všechny důležité životní změny od raného dětství až po vysoké stáří. V období adolescence se odehrává fáze, kterou Erikson nazval "*identita versus zmatek*". Toto období je charakterizováno dramatickými fyzickými a emocionálními změnami a individuálním hledáním vlastního místa ve společnosti a formováním identity, pozitivního obrazu sebe sama. V této fázi se jedinec ptá na otázky typu "*kdo jsem?*", "*jaký má můj život smysl?*" a "*jak mě vidí ostatní?*". Mladí lidé v pubertě projevují tendenci k hledání sebe sama a jsou nuceni se vyrovnat se svou neustále se měnící podobou. Často hledají svou identitu skrze tzv. skupinovou identitu a srovnávají se s ostatními. V tomto období očekávají od svých vrstevníků podporu, která jim pomůže s jejich křehkou sebeúctou a ochranu před pocitem nejistoty (Jedlička a kol., 2015 s 67).

Problémem, který tíží mladistvého je rozpor mezi jeho rychle probouzející se sexualitou a změnami těla na jedné straně a novými sociálními rolemi, které mu přináší blížící se dospělost na straně druhé. Dospívající bývá často zmatený a ztracený, což může vést k menším nebo větším konfliktům se společností včetně rodiny a širšího okolí. Tyto konflikty mohou mít různé formy, jako je agrese ve škole a doma, vzdor, sympatie k extrémistickým názorům a s tím spojené riziko (Jedlička a kol., 2015 s 1003).

Macek (2003) uvádí, že adolescence zahrnuje jak dospívání, tak mládí, což ji odlišuje od ostatních etap života. Toto období je také vnitřně diferencované. Obecná shoda je v tom, že je užitečné rozlišovat tři fáze adolescence: časnou adolescenci (11-13 let), střední adolescenci (14-16 let) a pozdní adolescenci (17-20 let nebo déle). „*Adolescence představuje přechodovou fázi mezi dětstvím a dospělostí*“. V této fázi se lidské schopnosti, jako je symbolizace, anticipace, zástupné učení, sebereflexe a seberegulace, výrazněji rozvíjejí.

Stanovení přesného časového rámce je obtížné, protože konkrétní časová ohraničení této etapy se u autorů různí.

Během dospívání probíhají tělesné, psychické a sociální změny vzájemně propojeně. Průběh psychických změn a sociálního postavení je ovlivněn mnoha faktory,

kteří působí jako proměnné. Kromě sociálních, ekonomických a kulturních faktorů je rovněž významný také výchovný postoj rodičů, učitelů a dalších důležitých lidí v životě jedince. V druhé polovině období adolescence si dospívající ve větší míře, než kdy předtím začínají uvědomovat, že jejich život je kontinuální a má dlouhodobé důsledky. Instituce a autority, jako například škola nebo rodiče, kladou na dospívající nové požadavky s ohledem na jejich budoucnost. Adolescenti začínají chápat, že jejich současné rozhodnutí mohou mít významné dopady na jejich budoucí život, jako například volba profese, životního stylu nebo partnera/partnerky. Toto nové uvědomění výrazně zvyšuje důležitost osobních perspektiv a váhu vlastního rozhodování.

2.2 Vliv ústavní péče na vývoj dětí a život dospělých

Umístění dítěte do náhradní péče představuje významný zásah do života dítěte, který může mít silný vliv na jeho psychický i tělesný vývoj. Faktory jako narušení vztahu s biologickými rodiči, traumatické zážitky, emocionální nestabilita a nutnost adaptovat se na nové prostředí mohou být pro dítě náročné. Pro zajištění zdravého vývoje je ideální, aby dítě vyrůstalo v rodinném prostředí, které mu poskytuje dostatek podnětů a pocit kontinuity, což může pozitivně ovlivnit i narušený vývoj dítěte.

Výzkum prokázal rozdíly mezi jedinci, kteří byli umístěni do náhradní péče a těmi, kteří vyrůstali v běžných rodinách. U těch z náhradní péče byly častěji pozorovány psychologické charakteristiky jako depresivita, neuroticismus, somatomorfni disociace, impulzivita, sebenejistota, nedůvěřivost a problémy se sebezpozováním. Tato kombinace vlastností vedla k nedostatku sebeúcty, nedůvěře k ostatním a obtížnému stanovování hranic mezi sebou a druhými lidmi. Tyto osoby často používaly nefunkční zvládací strategie, což mohlo vést k naučené bezmocnosti a nezvládnutí náročných situací. Tyto vlastnosti mohou být způsobeny nedostatkem podporujících vztahů s pečujícími osobami a zážitky zanedbávání a zneužívání v průběhu dětství.

Životní styl respondentů s osobní zkušeností s náhradními formami péče pak vykazuje nižší vzdělanostní i profesní úroveň a s tím související horší materiální životní úroveň, ale také méně stabilní vztahy a nižší sociální oporu. Celkově je jejich životní spokojenost slabší. Mají větší počet sociálních vazeb, které jsou však povrchnější a neplní funkci sociální opory ve stejné míře jako u dětí z běžných rodin (Ptáček a kol., 2014, s 12).

ZAHRANIČNÍ STUDIE – DŮSLEDKY ÚSTAVNÍ PÉČE

Obrázek 3 Důsledky ústavní péče.

Zdroj: (Vliv náhradních forem péče na vývoj a život dítěte, MPSV [online]).

Pokud u dítěte nedochází k naplňování níže uvedených psychických potřeb, může být následkem psychická deprivace. Následky psychické deprivace se projevují tím, že jedinec v důsledku dlouhodobého nenaplňování svých potřeb není schopný se přizpůsobit situacím, které jsou pro společnost dané a očekávané.

Základní psychické potřeby

Základní tendence organismu k aktivnímu kontaktu se světem se projevuje na nejzákladnější úrovni snahou o navázání, udržení a rozšíření celkové interakce s prostředím, což vychází z "potřeby určité úrovně vnější stimulace". Existuje mnoho důkazů, že od raného dětství je určitá hladina stimulace aktivně vyhledávána a má pozitivní emocionální a posilující hodnotu. Tato tendence se později projevuje také ve snaze celkovou interakci udržet a dochází k potřebě ji rozlišit. Nutností je potřeba vnější struktury, která je smysluplná, rozlišitelná, postižitelná, což patří patrně k základním psychickým potřebám již od útlého věku dítěte. V určitém okamžiku se interakce dítěte se světem soustředí na interakci s matkou nebo jiným sociálním "objektem", který se stává zástupcem celého světa. Hlavní potřebou dítěte se stává potřeba závislosti, připoutání nebo lásky. Aby se tato tendence mohla rozvinout, musí dítě ve svém prostředí najít objekt, který je dostatečně stabilní a zůstává s ním po dlouhou dobu a má

k němu afektivně vřelý vztah. Nakonec se tendence k aktivní interakci se světem projevuje v touze po aktivním vztahu k sobě samému. Projevem je potřeba nezávislosti, sebenaplnění a získání osobní integrity (Langmeier a Matějček, 2021, s 279-283).

2.3 Etický pohled na práci s touto cílovou skupinou

Pro úspěšný výkon v oblasti sociální práce je nezbytná reflexe a rozhodování, které je nutné, aby sociální pracovník v praxi prováděl. Při tom mu pomáhají teorie sociální práce, které mu umožňují pochopit problémy klientů a plánovat s nimi řešení. Samotné rozhodování však není pouze aplikací teoretických znalostí, ale má stejně jako jakékoliv jiné rozhodování etický charakter.

„Sociální práce s jednotlivcem, rodinami, skupinami, komunitami a organizacemi vytváří pro sociálního pracovníka situace, ve kterých musí nejen eticky hodnotit, vybírat možnosti, ale i eticky rozhodovat. Sociální pracovník eticky uvažuje při sociálním šetření, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správních postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledků na klientův život.“ (Etický kodex sociálních pracovníků ČR, 2006)

V sociální práci musí pracovník zároveň pomáhat klientům a kontrolovat je, což jsou protichůdné aspekty. Proto je důležité, aby si sociální pracovníci uvědomovali etické důsledky své kontrolní role a zvažovali, do jaké míry je tato role v souladu se základními hodnotami sociální práce.

Základními etickými problémy mohou být: kdy vstupovat či zasahovat do života klienta a jeho rodiny; kterým sociálním případům dát přednost a věnovat čas na dlouhodobé sociálně-výchovné působení; kolik pomoci a péče poskytnout, aby stimulovaly klienta ke změně postojů a k odpovědnému jednání a nevedly k jejich zneužití; kdy přestat se sociální terapií a poskytováním služeb a dávek sociální pomoci (Davidová, 2010, s 37).

3 Sociální politika státu zaměřená na pomoc mladým při odchodu z DD

Sociální politika je obvykle definována jako soubor cílených aktivit, které mají za cíl zlepšit základní podmínky života lidí v celé společnosti nebo v určitých skupinách obyvatelstva, a to v rámci hospodářských a politických možností dané země. Tyto aktivity jsou navrženy tak, aby zajišťovaly "sociální bezpečnost" a "sociální suverenitu".

Sociální politika může být chápána buď v širším nebo užším smyslu. V širším pojetí se sociální politika vztahuje k opatřením státu i dalších subjektů, které ovlivňují sociální oblast společnosti a usilují o zlepšení životních podmínek lidí. V užším pojetí se pak sociální politika soustředí především na reakci na sociální rizika, která mohou mít negativní dopad na jedince (např. stáří, nemoc, invaliditu) a na eliminaci sociálních nerovností, které vznikají v důsledku fungování trhu (např. nezaměstnanost, chudoba). Tato opatření spadají do resortu MPSV (Krebs, 2007).

Tomeš (2010, s. 241) konstatuje, že v současnosti je možné rodinnou politiku v zemích západní Evropy charakterizovat jako komplexní. Zahrnuje kromě finančních dávek poskytovaných rodinám i další opatření veřejnoprávního charakteru, která mají dopad na život a sociální situaci rodin. Vychází z mezinárodního uznání práva každého na svobodu při uzavření manželství, vznik rodiny, výchovu dětí, *rodinná politika je veřejnoprávní intervence do soukromého nezadatelného práva rodičů na podporu a pomoc rodině ekonomicky, právně a sociálně, tj. penězi, radou a službami.*

Veřejná sociální politika na pomoc rodině se většinou zaměřuje na:

- mateřství,
- rodičovství a rodinu,
- výchovu a výživu dětí v rodině,
- ochranu dětí a žen v rodině i mimo ni,
- pomoc při ztrátě živitele.

V souladu s Úmluvou o právech dítěte je základem pro určení **nejlepšího zájmu dítěte** právo na plné a efektivní využití všech práv garantovaných touto úmluvou. Tato práva zahrnují právo na pozitivní rozvoj, péči a výchovu ze strany rodičů, ochranu před jakoukoli formou násilí, zneužívání a zanedbávání, ochranu zdraví, vzdělání a mnoho dalšího a je právním pojmem, který má přesně stanovený význam a postu pro jeho určení. „V případě, že v konkrétní situaci se ochrana jednoho práva dítěte brání plnému a účinnému požívání práva jiného, je třeba hledat takové opatření, které dítěti zachová obě dotčená práva v nejvyšší možné míře.“ V souladu s nejlepším zájmem dítěte by měla

být zvolena taková opatření, která co nejméně narušují práva a zájmy dítěte (Hofschneiderová 2016).

3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSPOD má povinnost směřovat ("ohrožené") dospívající dítě starší 16 let, které se nachází v ústavní výchově, v náhradní rodinné péči nebo v péči kurátorů, k co možná nejlepší přípravě na samostatný život. Podle kritéria 14 b standardů kvality sociálně-právní ochrany jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností povinny věnovat intenzivní péči zejména těmto tématům:

- a. volba povolání zahrnuje zájmy a preference dítěte ohledně budoucího zaměstnání, zda jsou tyto představy reálné a co je pro to třeba udělat;
- b. dalšího profesní vzdělávání se týká toho, zda by dítě mělo pokračovat ve studiu a jakou školu by mělo navštěvovat, aby se připravilo na budoucí povolání, které si vybralo;
- c. zaměstnání (zahrnuje praxi, proces ucházení se o volná pracovní místa, vytváření životopisu a motivačního dopisu, různé typy pracovních smluv a možnosti výpovědi, ale i rizik, na která by si dítě mělo dát pozor a odměny spojené s prací);
- d. příspěvky a sociální dávky (kdy a za jakých okolností jsou vypláceny a v jaké výši);
- e. samostatné bydlení (nájemní a podnájemní smlouvy, smlouvy na odběr vody, elektřiny, plynu atd.);
- f. vedení domácnosti (úklid, nákupy, vaření);
- g. hospodaření s vlastními financemi (vedení rozpočtu domácnosti, dluhy, půjčky, splátky);
- h. vztahy (přátelské, partnerské, zaměstnanecké, principy „zdravých“ vztahů);
- i. sexualita (téma ochrany zdraví, prevence před nechtěným otěhotněním);
- j. rodičovství (plánování rodičovství, co znamená být rodičem).

Podle manuálu by každý tým sociálních pracovníků obecního úřadu obce s rozšířenou působností měl mít definována témata přípravy na samostatný život. Systematická příprava dítěte na samostatný život musí být zahájena nejpozději v 16 letech věku dítěte, ale je vhodné s těmito aktivitami začít už dříve. Témata přípravy na samostatný život mají být specifikována také v individuálním plánu ochrany dítěte, a to vždy s ohledem na individuální potřeby každého jednotlivého dítěte. Koordinací procesu je pověřen určitý pracovník (koordinátor případu) OSPOD (MPSV, 2014).

Hofschneiderová (2016, s 94) uvádí, že při poskytování ústavní péče dětem je pro pracovníky OSPOD (dle §29 zákona o soc. právní ochraně) důležité plnit dvě samostatné role, které se navzájem doplňují, ale mají svůj vlastní účel. Při péči o děti v ústavním zařízení hraje pracovník OSPOD klíčovou roli:

1. zůstává případovým manažerem pro práci s dítětem a jeho rodinou, aby zajistil, že ústavní péče bude co nejkratší a že budou podniknuty kroky k jejímu co nejrychlejšímu ukončení
2. je oprávněným subjektem k monitorování zákonnosti poskytování ústavní péče vedle státního zástupce a veřejného ochránce práv, který by měl být nejúčinnějším mechanismem, protože dítě v zařízení nejčastěji navštěvuje a má s ním nejužší kontakt, takže by mu mělo nejvíce důvěřovat.

Po vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny vytváří sociální pracovník **individuální plán ochrany**, ve kterém stanovuje cíle spolupráce. Pro jejich naplnění je nezbytné identifikovat zdroje, které jsou k dispozici, a které může sociální pracovník navrhnout rodině a dítěti. Podle Pemové a Ptáčka (2012, s 106) lze zdroje rozlišit na:

- rodinné – uvnitř nukleární rodiny, širší rodinné vztahy;
- neformální komunitní – sousedé, spolky a komunitní služby;
- formální – veřejné sociální, zdravotní a vzdělávací služby, probační služby apod.

Od 1.1.2022 zavedl zákon o SPOD nový institut, který je určen pro mladé dospělé a nazývá se **zaopatřovací příspěvek**. Pro získání tohoto příspěvku musí mladý dospělý spolupracovat se sociálním pracovníkem obecního úřadu a krajskou pobočkou Úřadu práce a vypracovat s nimi individuální plán. Tento plán může být připraven před zánikem pěstounství nebo ústavní výchovy, s účastí orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Mladý dospělý může požádat o plán nejdříve 6 měsíců před dosažením plné svéprávnosti. Pokud vznikne nárok na zaopatřovací příspěvek, pracovník OSPOD musí informovat sociálního kurátora a je vhodné svolat poradní komisi s účastí všech zúčastněných stran, která pomůže připravit mladého dospělého na odchod z péče.

Další zdroj finanční pomoci poskytuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů. Podle § 2 odstavce 6 tohoto zákona může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat za osobu, která je ohrožena sociálním vyloučením také osobu, která je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech.

Podle § 4 zákona 111/2006 Sb., je za dávku v hmotné nouzi považován příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Jednou z forem další finanční pomoci je „*odchodné*“. Jde o finanční příspěvek nebo hmotnou pomoc, kterou mladý dospělý obdrží od zařízení opouštění ústavní výchovy. Nařízením vlády č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, může činit tato částka nejvýše 25 000 Kč. O výši částky rozhoduje na základě individuálního posouzení a s přihlédnutím k různým faktorům samo zařízení.

3.2 Sociální kurátor pro dospělé

V rámci činnosti obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vymezuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v § 92 písm. b) cílové skupiny, kterým kurátor poskytuje odborné sociální poradenství a koordinuje poskytování sociálních služeb. Jedná se o:

- osoby ohrožené sociálním vyloučením z důvodu předchozí ústavní nebo ochranné výchovy nebo výkonu trestu,
- osoby, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností nebo osoby, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby

Spolupráce mezi sociálním kurátorem, orgány sociálně-právní ochrany dětí a školskými zařízeními je důležitá v případě mladých dospělých klientů, kteří opouštějí ústavní nebo ochrannou výchovu. Sociální kurátor spolupracuje těsně s oběma partnery a domluví se na řešení úkolů, které musí být splněny před a po propuštění. Doporučuje se, aby sociální kurátor navštívil klienta v zařízení 3-6 měsíců před propuštěním, aby mu pomohl začlenit se do běžné společnosti. Sociální službou, kterou mohou přizvat ke spolupráci je Dům na půl cesty (Davidová a kol. 2010, s 24).

Délka spolupráce s klientem není pevně stanovena, ale závisí na dohodě mezi klientem a sociálním kurátorem. Spolupráce může být dlouhodobá a trvat i několik let, přičemž její intenzita se odvíjí od klientovy situace a jeho zájmu o spolupráci.

Sociální kurátor může ukončit spolupráci, pokud klient prokazatelně projeví nezájem o spolupráci nebo opakovaně ignoruje konkrétní výsledky spolupráce s kurátorem. Nicméně, sociální kurátor by neměl případ úplně uzavřít a nechat klienta bez pomoci. Místo toho je optimální, když po určité době klienta kontaktuje, aby zjistil aktuální situaci a případně nabídl další pomoc (Davidová a kol, 2010, s 76).

Úlehla (2007) ve své knize rozvíjí téma pomoci a kontroly v sociální práci, což může být pro sociální kurátory velmi užitečné a relevantní při řešení obtíží a složitých situací. Uvádí také specifické techniky a způsoby dotazování, které jsou v systemickém přístupu uplatňovány. Patří sem cirkulární dotazování, zázračná otázka, konstruktivní otázky, přeznačkování problému apod.

Mezi techniky, které kurátor ve své praxi využívá patří **odborné poradenství** jež poskytuje přímou podporu jednotlivcům, kteří řeší své sociální problémy. Tato odborná pomoc se zaměřuje na praktická řešení konkrétních obtížných situací, které se týkají převážně hmotné nebo sociální nouze, nebo obou zároveň. Terapeutické činnosti jsou součástí této odborné pomoci, která se zaměřuje na rodinu a partnerské vztahy, dopady zdravotního postižení, kriminalitu, závislosti, následnou péči pro osoby, které opouštějí ústavní nebo ochrannou výchovu a pěstounskou péči. Odborné poradenství (např. kariérní) využívá speciálních metod a postupů, aby ovlivnilo myšlení a jednání jednotlivců, kteří se nacházejí v obtížných situacích a nemohou je řešit sami nebo s pomocí svých blízkých.

M. Scally a B. Hopson in Matoušek a kol. (2008) identifikovali šest typů pomoci:

- podání jednoduchých věcných informací
- poskytování rad (vhled, názor odborníka na situaci)
- prostřednictvím učení (umožnit získání znalosti nebo dovednosti)
- prostřednictvím psychologického náhledu (ukázat možné cesty, pochopit a objasnit problém)
- prostřednictvím přímé akce (vykonání nebo obstarání nutné potřeby)
- vyvolané změnou systému (ovlivnění nebo změna systémů způsobujících potíže)

Odborníci se shodují na tvrzení, že „*Pomáhat znamená pomoci lidem, aby si dokázali pomoci sami*“. Pomoc lidem spočívá v identifikaci a objasnění problému, aby mohli sami rozhodnout, jak s ním naloží. Poradenství je tak jedním z nástrojů, jak pomoci jednotlivcům překonat své problémy, objasnit si své osobní cíle a najít způsob, jak je dosáhnout.

Existuje mnoho způsobů, jak poradce může klientovi pomoci při efektivním myšlení. V některých případech musí poradce s klientem projednat a objasnit zkrácené informace o jeho stavu. *Poradci v tomto směru pomáhá to, že klienta přijímá takového, jaký je, poskytuje mu citovou podporu a empatické porozumění* (Davidová a kol, 2010, s 53).

4 Teorie, metody a techniky sociální práce

Při výběru metod a postupů by měl sociální pracovník vycházet ze současných přístupů v sociální práci, které se zaměřují na pomoc klientům při využívání jejich zdrojů a silných stránek, včetně jejich prostředí. Tyto přístupy zahrnují systémovou teorii a ekologickou perspektivu, která využívá poznatků z ekologie a aplikuje je v oblasti sociální práce. Tento přístup zahrnuje zasazení klienta do jeho sociálního prostředí, kde potřeby a problémy vznikají v interakci mezi lidmi a jejich prostředím. Kromě individuální práce může sociální pracovník rovněž pracovat s rodinou, skupinou nebo komunitou v závislosti na potřebách klienta (Pemová a Ptáček, 2022).

Podle Navrátila (2000) je sociální práce rozdělena do tří paradigmat. Prvním paradigmatem je sociální práce jako **terapeutická pomoc**. Duševní zdraví a pohoda je považováno za podstatný aspekt sociálního fungování. Sociální práce je v tomto případě chápána jako terapeutický přístup, který si klade za cíl pomoci zajistit jednotlivcům i skupinám a komunitám psychologickou a sociální pohodu.

Druhým paradigmatem je **úsilí o reformu** společenského prostředí. Toto paradigma spojuje představu o sociálním fungování s vizi společenské rovnosti v různých oblastech života, včetně společenských tříd, genderu a věkových skupin. Zastánci této koncepce sociální práce věří, že podporou spolupráce a solidarity v rámci určité sociální skupiny pomohou opomíjeným jedincům získat kontrolu nad svými životy. Sociální práce se zaměřuje na zmocňování jednotlivců i skupin a jejím cílem je zvýšit zapojení klientů, tedy jak rodičů, tak dětí, do tvorby a změn společenských institucí. Představitelé tohoto směru tvrdí, že v nerovných podmínkách nelze dosáhnout osobního ani sociálního rozvoje. Proto je nutné provést změny na úrovni celé společnosti.

Posledním třetím paradigmatem je **poradenské paradigma**, které se věnuje sociálně-právní pomoci. Hlavním cílem je pomoci rodičům a dětem poskytováním informací, kvalifikovaným poradenstvím, přístupem ke zdrojům a prostřednictvím mediací.

Nejvhodnějším přístupem pro mladé lidi, kteří se připravují na opuštění institucí náhradní péče se ukazují **participativní přístupy**, ke kterým se řadí technika **empowermentu**. V rámci participace je stěžejní rozhovor, diskuse, vzájemné ovlivňování a naslouchání, které u mladých lidí vede k zapojení do rozhodování a získání moci a zároveň odpovědnosti za své rozhodování (Blahová, 2021, s 14).

Základním znakem sanace rodiny je **case management**, který je realizován multidisciplinárním týmem tvořeným odborníky. Case management tvoří nástroj jejich spolupráce. Při řešení obtíží rodiny jsou při práci za partnery vnímáni rodiče i dítě. Koordinace týmu je hlavní činností. Další činnost spočívá v plánování práce s rodinou

a průběžné vyhodnocování efektivnosti spolupráce. Zároveň je možné přehodnocení cílů a aktuálních potřeb zejména u dítěte, ale i celé rodiny (Bechyňová, 2012).

Case management je metodou, která má za cíl zabránit sociálnímu úpadku rodiny. Použitím této metody může dojít k maximálnímu užítku, k trvalému zlepšení životní situace rodiny a v ideálním případě návratu dítěte do původní rodiny (Pemová, Ptáček, 2012).

Důležitou metodou sociální práce, která může umístění dítěte do ústavní výchovy předcházet je **Sanace rodiny**, která však není v praxi v dostatečné míře aplikována. Sanace rodiny zahrnuje soubor opatření, jako jsou sociálně-právní ochrana, sociální služby a další programy, které mají za cíl předcházet, zmírnit nebo eliminovat rizika ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování rodinného systému. Sanace by se neměla uplatňovat jako krizová intervence, ale měla by být preventivním opatřením uplatňovaným dříve, než je dítě z rodiny odebráno (Bechyňová, Konvičková in Běhounková, 2012, s 169).

Případová konference

Případová konference je důležitým nástrojem sociálního pracovníka k podpoře motivace rodiny nebo koordinace případové práce v obtížných situacích, jak rodiny, tak dítěte. Je plánovaným a koordinovaným společným setkáním klienta, jeho rodiny a všech, kteří představují, nebo mohou představovat, podpůrnou síť dítěte a jeho rodiny. Cílem je výměna informací, vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, návrh optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte. Výstupem setkání je sestavený individuální plán péče (Rozum a Cit, 2010).

Role účastníků případové konference je nutné definovat. Kromě klienta, jeho blízkých a pozvaných odborníků se jedná o další osoby, které mají v rámci konference určitou úlohu. Jde o iniciátora, kterým je většinou klíčový sociální pracovník, svolavatele, koordinátora, zapisovatele a v neposlední řadě moderátora (facilitátora), který je neutrální osobou garantující, že dojde k dosažení cílů (Turková in Matoušek, 2022, s 381).

Příprava setkání:

- společně s klientem stanovit cíl setkání
- zmapování okolí dítěte a zdroje pomoci, které se přirozeně nabízí
- vytvoření okruhu osob a organizací, které jsou pro řešení situace vhodné
- čas klienta (rodičů i dítěte) zvážit
- příprava klienta – stanovení cíle setkání (společně), motivování k setkání, informování o průběhu, cíli a přítomných. Pokud si klient nepřeje se zúčastnit, získání jeho očekávání
- zvážení vyváženosti zúčastněných

- zajištění zprávy a vyjádření účastníků, kteří se osobně nedostaví
- zajištění facilitátora, který bude průběh konference řídit a práci směřovat k jasnému výsledku

Po ukončení případové konference je za další průběh odpovědný sociální pracovník. Jeho úkolem je koordinovat a monitorovat plnění úkolů a kroků, na kterých se všichni shodli a pravidelně je, ve spolupráci s ostatními aktéry, vyhodnocovat.

V institucionální výchově může být využíván jako další metoda práce komunitní systém péče, který podporuje otevřenou komunikaci a zahrnuje jasně definovaná práva a povinnosti pro každého jednotlivce.

Komunitní systém péče

Všichni zúčastnění, včetně pedagogů a dětí, mají možnost podílet se na rozhodování a procesu podpory a péče. Tímto způsobem se učí přijmout zodpovědnost za vlastní chování a rozvíjet sociální komunikaci mezi členy skupiny, včetně vrstevníků a dospělých.

Všichni účastníci, tedy pedagogičtí pracovníci i samotné děti a mladiství, se podílejí na rozhodování a procesu podpory a péče, aby se naučili přijmout zodpovědnost za své chování vůči sobě, jednotlivým členům skupiny i celé skupině. Tento přístup podporuje sociální komunikaci mezi všemi členy skupiny (komunity) a neklade pedagogické pracovníky v nadřazené pozici, ale spíše vytváří prostor pro empatii a vzájemné porozumění. Během procesu naslouchání mají členové skupiny možnost získat pohled druhých lidí na stejnou věc a konfrontovat své subjektivní vnímání reality s pohledy ostatních členů skupiny (komunity). Cílem je vytvořit pozitivní emoční klima prostřednictvím skupinové dynamiky, aby se podpořila psychosociální změna jedince a nácvik žádoucího chování. (Kratochvíl in Běhounková, 2012, s 142).

Při řešení konkrétních problémů klienta, jako je bydlení, získání zaměstnání, vyřizování dokladů, vztahové problémy a opětovné začlenění do sociálních vztahů, se osvědčuje **úkolově orientovaný přístup**. Tento přístup je v souladu se zákonem o sociálních službách a standardy kvality sociálních služeb, a to díky svému pojetí klienta jako autonomní individuality, která je schopná řešit své problémy a je zodpovědná za následky svého jednání. Navíc tento přístup aktivně zapojuje klienta jako partnera do spolupráce a podporuje jeho samostatnost. Hlavní výhodou je koncentrace na viditelné výsledky, které mohou být dosaženy v krátkém čase. Tento přístup má svá omezení, pokud jde o náhodné a nepravidelné kontakty s klienty nebo pokud klienti preferují méně strukturovaný a neformální přístup (Davidová a kol, 2010, s 53).

Systemický přístup

Systemický přístup se zakládá na konstruktivismu, což znamená, že každý člověk si utváří svůj vlastní pohled na skutečnost v závislosti na svých osobních zkušenostech a kulturních vlivech z okolí. Systémový přístup v sociální práci pak pracuje na základě objednávky klienta a nabídky sociálního pracovníka, který hledá vhodné řešení v určitém kontextu a zkoumá problémy z různých úhlů pohledu. Tyto pohledy jsou ovlivněny sociálními faktory a mohou ovlivnit způsob spolupráce mezi klientem a pracovníkem (Davidová, 2010, s 29).

Úlehla (2007) člení dialog pracovníka s klientem do několika fází, které se cyklicky opakují a navazují na sebe.

Podle systemického přístupu je pojmenována:

- Příprava
- Otevření
- Dojednávání
- Průběh
- Ukončení

Příprava, která se vztahuje ke všem aktivitám před samotným setkáním s klientem. Zahrnuje důležité otázky jako například určení identity pracovníka, jeho poslání, potřebných schopností, cílů, zdrojů a východisek. Pracovník by měl být v této fázi schopen pochopit, co přesně dělá a jak může pomoci. Příprava zaměstnance zahrnuje vzdělávání, supervizi a seberozvoj. Cílem je zlepšit jeho schopnosti a kompetence pro úspěšné řešení problémů klientů. To zahrnuje účast na kurzech a neustálé zlepšování se. Takový proces pomáhá pracovníkovi poskytovat vysokou kvalitu služeb klientům (Úlehla 2007).

Funkční práce s rodinami vyžaduje od sociálního pracovníka navázání účinné pracovní spolupráce s většinou členů rodiny, případně se všemi z nich. To zahrnuje respektování rodiny a jednotlivců, jasnou komunikaci a stanovení hranic odpovědnosti mezi všemi zúčastněnými subjekty. Pro zajištění kvalitního hodnocení rodiny je důležitá spolupráce s kolegy v rámci intervize v dětském domově, pracovním týmu a supervize (Matoušek, Pazlarová, 2010).

4.1 Role sociálního pracovníka

Sociální pracovníci ve školských zařízeních nemají svou činnost ani kvalifikaci upraveny v žádném ze školských zákonů, ale jsou definováni v zákoně o sociálních službách. I když v žádném oficiálním dokumentu MŠMT není definována role sociálního pracovníka ve školských zařízeních, mnozí z nich se přesto zabývají především administrativními záležitostmi. Nicméně sociální pracovníci by měli spolupracovat s ostatními sociálními službami, jako je OSPOD nebo sociálně aktivizační služby, a podílet se na pomoci a podpoře rodině při sanaci původního problému. Dále by měli pomáhat s přechodem dítěte do náhradní rodinné péče a podílet se na začleňování dětí do komunity v místě sídla zařízení. Také by měli aktivně podporovat tranzitní programy pro dospívající, kteří opouštějí ústavní péči, protože jsou mimořádně rizikovým momentem v péči o tyto mladé lidi.

Funkční práce s rodinami vyžaduje od sociálního pracovníka navázání účinné pracovní spolupráce s většinou členů rodiny, případně se všemi z nich. To zahrnuje respektování rodiny a jednotlivců, jasnou komunikaci a stanovení hranic odpovědnosti mezi všemi zúčastněnými subjekty. Pro zajištění kvalitního hodnocení rodiny je důležitá spolupráce s kolegy v rámci intervize v dětském domově, pracovním týmu a supervize (Matoušek, Pazlarová, 2010).

5 Záchranná síť organizací po odchodu

V ČR jsou k dispozici různé sociální služby a projekty, které mají za úkol poskytnout pomoc mladým lidem v přechodu z dětských domovů do samostatného života. Tyto aktivity jsou realizovány prostřednictvím státních i neziskových organizací, spolků, obecně prospěšných organizací a nadačních fondů.

5.1 Služby

Mladým dospělým jsou k dispozici různé typy sociálních služeb, které definuje Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Jedná se o služby sociální prevence pomáhající zabránit sociálnímu vyloučení lidí, kteří jsou ohroženi krizovou sociální situací, životními návyky vedoucími ke konfliktu se společností, sociálně nevýhodným prostředím a trestnou činností jiných osob. Hlavním cílem těchto služeb je pomoci těmto lidem překonat jejich nepříznivou sociální situaci a zároveň chránit společnost před nežádoucími společenskými jevy. Vzhledem k tomu, jak jsou služby sociální prevence definovány, hrají důležitou roli v oblasti služeb pro děti a mladé lidi po opuštění náhradní péče.

Domy na půl cesty jsou podle § 58 zákona o sociálních službách určeny pro mladé dospělé mezi 18 a 26 lety, kteří se snaží osamostatnit a zlepšit své schopnosti v různých oblastech, jako je samostatné rozhodování, hospodaření s financemi, péče o domácnost, studium, práce a bydlení. Tyto domy nabízejí nejen ubytování, ale také podporu a pomoc od sociálních pracovníků. Ti pomáhají s jednáním s úřady a zprostředkováním další odborné pomoci. Cílem je, aby se mladí lidé postupně stali samostatní a snížili svou závislost na této službě.

Služba sociální rehabilitace má podobný cíl jako služba uvedená výše, a to zvyšování samostatnosti svých uživatelů. Sociální rehabilitace může být poskytována dle § 70 zákona o sociálních službách terénní, ambulantní nebo pobytovou formou. Jejím účelem je pomoci uživatelům zlepšit své dovednosti a sociální začlenění, zejména v oblasti zvyšování jejich pracovních příležitostí (např. prostřednictvím pracovního tréninku a podporovaného zaměstnání) a samostatného bydlení, zejména u osob se zdravotním postižením nebo sociálním znevýhodněním.

Azylové domy jsou podle § 57 zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Zařazeny mezi služby sociální prevence a poskytují dočasné pobytové služby pro osoby, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci způsobené ztrátou bydlení nebo hrozícím sociálním vyloučením. Těmto osobám služby azylových domů poskytují pomoc

a podporu při řešení jejich aktuální situace. Mezi uživateli této služby jsou často mladí lidé, kteří opustili ústavní péči a potřebují zvýšit svou soběstačnost, naučit se pracovním návykům, rozvíjet finanční gramotnost a další klíčové dovednosti.

5.2 Programy

V ČR existuje mnoho projektů a institucí, které se zaměřují na přípravu a pomoc jednotlivcům, kteří odchází z dětských domovů nebo již odtamtud odešli. Zda jejich nabídku využijí, záleží na každém zařízení dětského domova, ale zároveň na samotném jedinci. Níže uvádím pouze několik příkladů nabízených programů:

Název projektu	Organizace	Zaměření podpory
Najdi si mě	Dejme dětem šanci	Nalezení patrona
Pomoz mi do života	Dejme dětem šanci	Stipendijní podpora, materiální zajištění mladých při odchodu. Oblast bydlení, zaměstnání a běžné záležitosti s pomocí dobrovolníka.
Patron	Liga otevřených mužů a spolek Múzy dětem	Zprostředkování patrona (průvodce) pro mladé chlapce.
Začni správně	Your chance, o.p.s.	Mentoring a tematická setkání. Oblast bydlení, zaměstnání, finanční gramotnost.
Accenture Academy	Nadace Terezy Maxové	Vybudování vztahu s průvodcem. Podpora v oblasti vzdělávání, zaměstnání a také finanční.
Projekt To dáš!	Nadace Terezy Maxové	Zaměstnávání a adaptace ve spolupráci se zaměstnavateli.
Restart	Nadační fond Veroniky Kašákové	Průvodce (školený mentor) Podpora v oblasti vzdělání, finanční hospodaření, bydlení

Název projektu	Organizace	Zaměření podpory
Symbios	Masarykova univerzita v rámci projektu Ekolnkubátor ve spolupráci s městskou částí Brno-střed	Zajištění stálého bydlení, podpory spolubydlících a mentora. Nabídka kurzů a pomoc s nalezením zaměstnání.
Vteřina poté	Vteřina poté z.s.	Poradna a výjezdní návštěvy v dětských domovech lidmi s osobní zkušeností.

Obrázek 4 Projekty pomáhající mladým dospělým při odchodu z dětského domova.
Zdroj: (Vlastní zpracování dle webových stránek NNO a nadací).

6 Analýza potřebnosti

V této kapitole se budu věnovat analýze potřebnosti projektu s názvem "Podpora přechodu mladých z dětských domovů do samostatného života" v kontextu dané problematiky. Nejprve se zaměřím na příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu, pro lepší porozumění potřebám mladých, které je třeba řešit. Poté představím možné řešení dané problematiky v zahraničí, které může být inspirativní v přístupu k dané problematice. Dále se zaměřím na základní informace o velikosti cílové skupiny mladých dospělých ve věku 15–26 let, vzhledem k řešenému problému, aby bylo možné lépe odhadnout rozsah potřeb. Uvedu také metody získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu, aby došlo k co nejobektivnějšímu zhodnocení situace. Na závěr se budu věnovat specifikům jednotlivých stakeholderů a jejich rolím v rámci řešení dané problematiky. Cílem této kapitoly je získat co nejkomplexnější pohled na potřeby cílové skupiny a vytvořit základ pro další kroky v řešení dané problematiky.

6.1 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu

Děti, které vyrůstají v dětských domovech, mají menší šanci na úspěšné zapojení do reálného života v porovnání s ostatními dětmi ve stejném věku. Tyto děti obvykle dosahují pouze relativně nízkého stupně vzdělání a jsou často směřovány na učiliště v dosahu svého dětského domova bez ohledu na jejich zájmy nebo předpoklady. Během období dospívání se tyto děti potýkají s řadou výzev, které jsou pro ně náročnější než pro ostatní dospívající. Chybí jim sociální síť, životní zkušenosti a vzory, což je stav, který vychází z jejich dosavadního života v ústavních zařízeních. Tyto děti a mladí lidé mají zkreslené představy o práci a často jim chybí vzory pro vytvoření pracovních návyků, což často vede k selhání. Mají problémy s nalezením a udržením vhodného zaměstnání a často se stávají závislými na zachytné sociální síti. V horším případě se mohou dostat do nepříznivé životní situace, která je přivede na kriminální dráhu (IPŘ, 2015).

Průzkum, realizovaný agenturou Ipsos naznačuje, že příčinou neuspokojivého stavu integrace mladých lidí z dětských domovů do společnosti jsou tři hlavní problémy, které se vzájemně prolínají:

- Nedostatky v systému a omezené možnosti vzdělání;
- nedostatek informací a finanční gramotnost. Vzhledem k dosaženému vzdělání dětí v domovech je finanční gramotnost spíše slabší, i když je důležitým předpokladem k úspěšnému osamostatnění. *“Pouze 13 % dětí uvedlo, že má na dobu po opuštění domova našetřené peníze. Například 64*

% dětí odpovědělo, že ví, jaký je rozdíl mezi čistou a hrubou mzdou a 36 % dětí dokázalo vysvětlit, co je to úroková sazba“;

- utváření vztahů, které mimo dětský domov nefungují – příliš vysoká fixace dětí na vychovatelky. *„Nejčastěji (71 %) se děti svěřují vychovatelkám či kamarádům z dětského domova. Naopak jako velkou oporu necítí v rodičích, spolužácích ze školy a ostatní příbuzných (kromě sourozenců). Tento fakt podporuje tvrzení o velké závislosti dětí na vychovatelkách v domově, které často považují za nejbližší osobu“* (Mimo domov, 2015).

Výzkumná šetření a sledování ukazují, že děti, které žijí v dětském domově a opouštějí ho, se mohou potýkat s mnoha aspekty znevýhodnění. Mezi tyto aspekty patří především psychická deprivace, sociální izolace, neschopnost samostatnosti a péče o sebe, ztráta ekonomické a sociální jistoty, vývojové problémy, nedostatečná příprava na život mimo zařízení, omezený životní prostor, omezené vztahy s lidmi vně zařízení, umístění v odlehlých lokalitách, základní existenční problémy a problémy ve vztazích, nedostatečné pracovní návyky a vzdělání, nedostatek opory, nedostatek motivace ke aktivnímu trávení volného času, nepříznivý psychosociální vývoj a časté poruchy chování (Folda a kol., 2009).

Studie provedená v Izraeli se zaměřila na přechod do dospělosti u mladých lidí opouštějících ústavní péči a zkoumala pohled pracovníků, kteří se těmito případy zabývají. Hlavními problémy, s nimiž se mladí potýkali, byly finanční potíže a nedostatek podpory. Pracovníci také zdůrazňovali, že mnoho mladých lidí opouštějících péči zažívá pocity osamělosti a nedostatek sociálních vztahů, které přesahují rámec rodiny. Tyto poznatky jsou zvláště důležité vzhledem k rostoucímu množství studií, které ukazují, že osamělost může vést k většímu riziku nemocí a úmrtnosti. Mladí lidé opouštějící péči ztrácejí své známé a ochranné prostředí a musí si vytvořit nové sociální sítě, které je podpoří (Sulimani-Aidan, Melkman, 2018).

Pokud mladí lidé vyrůstají v ústavní péči, mohou se cítit stigmatizovaní, což u nich může vést k pocitům osamělosti, izolace, mohou být náchylní k depresi a dalším psychickým problémům. Tímto tématem se zabývala bakalářská práce, která ve svém výzkumu dospěla k závěru, že stigma představuje pro mladé lidi z dětských domovů a jiných ústavů náhradní péče právě nedostatečná příprava do života. Tento nedostatek přípravy vede k diskriminaci, která těmito lidem brání, v mnoha oblastech života, vyrovnat se ostatním (Kocábová, 2015).

V Pardubickém kraji se mnoho zástupců zařízení a služeb pro mladé lidi shoduje na tom, že vnímají nedostatečné propojení podpůrné sítě pro mladé dospělé. Spolupráce mezi jednotlivými aktéry nefunguje a je závislá na osobních aktivitách jednotlivých zástupců. Chybí zde platformy, které by aktéry v různých oblastech spojily (SKP, 2018).

SOCIÁLNÍ SLUŽBA	POSKYTOVATEL	KAPACITA	POZNÁMKA
Dům na půl cesty (Pardubice)	SKP - CENTRUM, o.p.s.	11	Pokoje + společné prostory, DPC nedisponuje cvičnými byty
Dům na půl cesty (Hrochův Týnec)	Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.	12	Pokoje + společné prostory v samostatném domě, nedisponuje cvičnými byty
Dům na půl cesty (Žamberk)	Cesta pro rodinu, z.ú.	8	Pokoje + společné prostory v samostatném domě, v DPC mohou v případě potřeby osoby s dítětem.
Dům na půl cesty (Květná)	Květná Zahrada, z.ú.	11	Byty v rámci jednoho objektu + jeden tréninkový byt ve Svitavách Dům na půl cesty (Květná) a plánují mít ještě jeden byt v Poličce.
Poradenské centrum pro děti a mládež - sociální rehabilitace	Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.	erénní 60, ambulantní 50	Poradenské centrum pro děti a mládež - sociální rehabilitace – vydalo v roce 2012 Příručku poradenského střediska pro mladé lidi odcházející z dětských domovů.
„Spolu“ sociálně aktivizační služba	Dětský domov Holice	terénní 2, ambulantní 15	Ojedinelý počín, kdy má dětský domov zaregistrovanou sociální službu, která pomáhá spolupracovat s rodinami dětí
„Doprovázení“ -sociální rehabilitace	Salesiánský klub mládeže, z.s. Centrum Don Bosco	terénní 45, ambulantní 45	Tato organizace disponuje 1 cvičným bytem a v současnosti usiluje o další cvičný byt
Program „Na vlastních nohou“ (není to sociální služba)	Salesiánský klub mládeže, z.s. Centrum Don Bosco	terénní 45, ambulantní 45	Tato organizace disponuje 1 cvičným bytem a v současnosti usiluje o další cvičný byt
Šance pro rodinu – sociální rehabilitace Lanškroun *	Oblastní charita Ústí nad Orlicí	terénní 6, ambulantní 8	

Obrázek 5 Subjekty realizující péči a podporu pro mladé lidi v Pardubickém kraji.
Zdroj: (SKP, 2018).

6.2 Příklady řešení dané problematiky v ČR a zahraničí

Kromě nevládních organizací, které poskytují služby, je třeba zahrnout do aktivních účastníků systému následné péče také **nadace a nadační fondy**. Tyto organizace se často zaměřují na podporu programů, které cílí na hladký přechod mladých lidí do dospělosti a postupně jejich počet roste. Projekty reagují na potřeby mladých v různých oblastech jako jsou bydlení, doprovázení a zaměstnávání.

Dětský domov Moravská Třebová spolupracuje, dle poskytnutého rozhovoru jedním ze zaměstnanců zařízení, na procesu přípravy u mladých dospělých, kteří budou opouštět tento domov s organizacemi Centrum Don Bosco v Pardubicích a Centrem J. J. Pestalozziho v Chrudimi. Organizace Don Bosco nabízí mladým dospělým podporu ve třech programech. Prvním z nich je program „*Na vlastních nohou*“, který může vhodně doplňovat sociální službu *Doprovázení*. Program individuálně podporuje mladé lidi, kteří většinou už založili vlastní rodinu a vedou svou domácnost. Sociální rehabilitace *Doprovázení* má ambulantní i terénní formu. Pracovníci služby se snaží častými kontakty vybudovat si s mladými vzájemnou důvěru, pomáhají jim pochopit své vlastní potřeby a způsoby, jak je rozumně naplňovat. Mezi poslední aktivity, které organizace dětem nabízí patří Kurzy přípravy na život, brigády a pobytové akce. Nevýhodu vnímají

pracovníci dětského domova v tom, že jsou obě spolupracující organizace od jejich zařízení poměrně dost vzdálené.

V Německu, v Kolíně nad Rýnem, může sloužit jako příklad dobré praxe provoz komunitní služby pro mladé lidi ve věku 16-21 let s názvem KidS. Tento projekt se zaměřuje na mladé lidi, kteří opouštějí systém náhradní péče a často nemají žádnou podpůrnou sociální síť nebo blízkou doprovázející osobu. Jeho cílem je zajistit pro mladé lidi dlouhodobý kontakt s klíčovým pracovníkem, který jim poskytne odbornou podporu a asistenci v řešení různých výzev, s nimiž se vypořádávají při přechodu do dospělosti, jako jsou získání vzdělání, příprava individuálního plánu, řešení problémů s návykovými látkami nebo dluhy a praktické dovednosti pro každodenní život. KidS nabízí klientům individuální podporu přesně dle jejich potřeb a spolupracuje při tom s dalšími službami a odborníky podle potřeby. Obecní sociální služba vyhodnocuje a posuzuje, jaká míra podpory je pro mladého dospívajícího nejvhodnější na základě kritérií, jako je samostatnost, dosažené vzdělání nebo vyučení, sociální síť a schopnost zvládat každodenní život. KidS nabízí tři hlavní služby:

- Mobi je služba poskytující bydlení pro mladé lidi od 17 let, kteří zde mohou žít v samostatném bytě.
- INSPE je služba bydlení, která poskytuje různá prostředí pro mladé lidi v krizové situaci, jako jsou byty, ubytovny nebo sdílené bydlení s přáteli. Tato služba je zaměřena na mladé lidi od 16 let, kteří se nachází v krizové situaci.
- SelMa je služba bydlení pro dívky od 16 let, které jsou podporovány až do doby, kdy jsou schopny žít samostatně

Úspěšné dokončení programu je hodnoceno na základě schopnosti být samostatný, zvládat domácnost, umět hospodařit s rozpočtem, budovat osobní vztahy a být zapojen do společnosti (IPŘ, 2015).

6.3 Základní informace o velikosti cílové skupiny

Primární cílovou skupinou jsou mladí dospělí, kteří opouští dětský domov. Sekundární cílovou skupinou jsou zaměstnanci, sociální pracovníci dětských domovů a mentoři, kteří se v oblasti péče o mladé lidi v náhradní péči pohybují. Projekt jim poskytne odbornou podporu a školení, aby mohli lépe mladé lidi na přechod do samostatného života připravit a poskytnout jim v tomto procesu odbornou pomoc.

Problém nedostatečné podpory u mladých by měl projekt řešit zejména v dětském domově v Moravské Třebové. DD Moravská Třebová je školským zařízením, jehož

zřizovatelem je Pardubický kraj. Dětský domov byl založen v roce 1926 a s výjimkou válečných let poskytoval po celou dobu své existence zázemí dětem, které z různých důvodů nemohly vyrůstat ve svých rodinách. Domov prošel mezi roky 2000 a 2002 celkovou rekonstrukcí a dostavbou. Vznikly dvě rodinné skupiny se zázemím. Třetí rodinnou skupinu tvoří od roku 2011 tzv. „Samostatné bydlení“. Zařízení má nyní celkovou kapacitu 18 dětí a neposkytuje péči dětem se závažnými poruchami chování (DD Moravská Třebová, 2023).

Protože se jedná o menší rodinný dětský domov, ve kterém se připravuje na odchod v průměru jeden mladý dospělý ročně, bude projekt podpory mladých lidí v přípravě a procesu opouštění dětského domova nabídnut dalším pěti dětským domovům v Pardubickém kraji. Jedná se o Dětský domov Dolní Čermná, Holice, Pardubice, Polička a soukromý dětský domov Markéta o.p.s. v Radhošti. Dle poskytnutých informací z jednotlivých dětských domovů pracuje v těchto zařízeních 7 sociálních pracovníků a na vstup do samostatného života se připravuje ročně přibližně 10 dětí.

6.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu

Analýza potřebnosti byla zpracována za využití informací získaných z výzkumu provedeného agenturou Ipsos, ze zahraniční studie provedené v Izraeli, studie systému následné péče o ohrožené děti po dosažení zletilosti realizované Institutem projektového řízení, webových stránek nadací a dalších subjektů zabývajících se problematikou odcházení mladých z ústavní péče. Využity byly také informace poskytnuté dětským domovem v Moravské Třebové.

Hlavní data pro provedení analýzy byla získána z dokumentu Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029 a také z unikátního průzkumu Nadačního fondu Krok domů realizovaného v roce 2020.

Jeden z dílčích cílů Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029 se týká zvyšování kvality života dětí a rodin. Úkolem sociálního systému je snížení rizik pro ohrožené děti a jejich rodiny, jako je chudoba, ztráta bydlení a zaměstnání rodičů, a zároveň vytvoření vhodné perspektivy pro dospívající děti a mladé dospělé při osamostatňování. Tento cíl lze dosáhnout prostřednictvím aktivit vyplývajících z dalších souvisejících plánovacích dokumentů, jako je dostupné bydlení, boj proti sociálnímu vyloučení, ale také prostřednictvím správného nastavení systému sociální pomoci a platné právní úpravy. Poskytované služby a intervence musí být hodnoceny z hlediska kvality života cílové skupiny a na základě zjištěných poznatků je třeba korigovat existující systémy.

Cílem průzkumu agentury Ipsos bylo identifikovat oblasti, které by bylo možné rozšířit nebo doplnit, aby příprava a následná podpora pro mladé dospělé byly účinné a skutečně užitečné. V rámci průzkumu byly postupně realizovány rozhovory s jednotlivými cílovými skupinami, které tvořily mladí dospělí, kteří v posledních 1-5 letech odešli z pobytového zařízení a etablovali se, zástupci NNO, kteří se problematikou zapojení dětí do života zabývají, ředitelé pobytových zařízení a také krajští vedoucí pracovníci OSPOD.

Ze závěrů a doporučení vyplývá, že pracovníci OSPOD mají pro práci s dospívajícími malou časovou kapacitu. V systému přípravy dospívajících (mladých dospělých na odchod z pobytového zařízení) je nedostatečné propojení a spolupráce mezi všemi zainteresovanými složkami, aktéry procesu, zejména (pobytovým zařízením, OSPOD, neziskovými organizacemi a kurátorem pro dospělé).

U mladých dospělých se objevoval názor, že kromě startovacích bytů se v zařízeních nabízí málo příležitostí si skutečný život „osahat“. Pokud se jedná o psychickou podporu, většina mladých dospělých se shoduje na tvrzení, že nebyli podpořeni ani motivováni od pracovníků OSPOD, ale také od pracovníků jednotlivých pobytových zařízení. Nejdůležitějším zjištěním od zástupců pobytových zařízení je fakt, že v období dosažení plnoletosti u dětí, se často objevuje jejich biologická rodina, která požaduje (finanční/hmotný) příspěvek, který mladý dospělý získává od pobytového zařízení. (Právo na dětství, 2020).

Mezi nedostatky současného stavu systému patří neprovázanost mezi systémem SPOD a sociální prací s dospělými osobami. Chybí služby pro cílovou skupinu a sociálního bydlení není.

V praxi chybí standardy, které by určovaly kvalitu péče v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Také neexistuje metodika práce s dětmi a mladistvými, kteří se připravují na samostatný život a systém podpory a metodických postupů, které by jim umožnily zapojit se do společnosti (Běhounková, 2012, s 155).

Běhounková zmiňuje, že mladí lidé, kteří opouštějí institucionální výchovu, jsou cílovou skupinou pro služby následné podpory, ale často nemají adekvátní zastoupení a podporu v procesu komunitního plánování. To vede k tomu, že vytvářené plány nezohledňují skutečné potřeby těchto mladých lidí. Tento stav potvrzuje komunitní plán města Moravská Třebová, který podporu mladých lidí z ústavní péče do komunitního plánu obce nezahrnuje.

6.5 Specifikace stakeholderů

Na základě analýzy potřebnosti vznikne projekt, který si klade za cíl zajistit mladým dospělým odcházejícím z dětských domovů do samostatného života odpovídající pomoc. Důvodem odchodu z ústavní péče může být zletilost, ale také ukončené vzdělání. V tomto konkrétním projektu budou hlavními aktéry mladí lidé, kteří potřebují pomoc a podporu jak v průběhu přípravy, tak i v procesu opouštění ústavní péče, ale také o pracovníci dětských domovů. K realizaci projektu budou přizvány i další subjekty, kterými jsou poradenské služby, státní instituce a další organizace, které se zabývají podporou mladých lidí v procesu přechodu do samostatného života. Každý stakeholder může mít odlišné zájmy a očekávání, a proto je klíčové s nimi úzce spolupracovat a jejich názory při tvorbě projektu zohlednit. Cílem této podkapitoly je podrobněji popsat jednotlivé stakeholdery, jejich roli v projektu a způsob, jakým se mohou na jeho realizaci podílet.

- **Poskytovatelé sociálních služeb:** služby poskytované podle zákona o sociálních službách a osoby pověřené k výkonu SPOD mohou spolupracovat na řešení situace cílové skupiny podporou a poradenskou činností při přípravě mladých lidí na samostatný život, pomoci s hledáním bydlení nebo finanční a materiální podporou.
- **Vzdělávací instituce:** Základní školy, odborná učiliště, ale také vysoké školy a jiní vzdělavatelé mohou poskytovat vzdělávací příležitosti a podporu nejen mladým dospělým, ale také pracovníkům zařízení.
- **Zaměstnavatelé:** Zaměstnavatelé mohou poskytovat pracovní příležitosti a podporu při zapojení mladých na pracovním trhu.
- **Neziskové organizace:** Neziskové organizace mohou poskytovat pomoc a podporu např. se získáním bydlení a s jeho udržení (hrazení nájemného), ale také mladým dospělým nabízí vzdělávací a pracovní příležitosti.
- **Rodina a přátelé:** Rodina a přátelé mohou poskytovat podporu a oporu pro mladé lidi při přechodu do samostatného života.
- **Duchovní vůdci a komunity:** Duchovní vůdci a komunity mohou poskytovat oporu prostřednictvím modliteb a duchovních rozhovorů.
- **Zdravotnické služby:** Zdravotnické služby, jako jsou nemocnice a lékařské praxe mohou poskytovat zdravotní péči.
- **Advokátní služby:** Advokátní služby mohou poskytovat právní pomoc, dodávat podklady pro objektivnější rozhodování soudů a podílet se na naplňování jejich rozhodnutí.

- **Aktivní občané, dobrovolníci, dárcovský sektor:** Aktivní občané a dobrovolníci mohou poskytovat oporu prostřednictvím programů mentorshipu, dobrovolnických aktivit nebo se z nich mohou stát dárci.
- **Obec a kraj:** Projekt mohou finančně podporovat, komunitním plánováním ovlivňují pozici služeb. Kraj rozhoduje o dotacích pro poskytovatele sociálních služeb a ovlivňuje jejich činnost kontrolní činností.
- **Státní instituce:** Ministerstva odpovědná za oblast péče o ohrožené děti: MPSV; MŠMT; Ministerstvo vnitra; Ministerstvo spravedlnosti; MZ ovlivňují nastavení systému a mohou ovlivňovat činnost služeb kontrolní a inspekční činností.
- **Vlastníci nemovitostí/pronajímatelé:** mohou nabídnout mladým dospělým bydlení.

7 Projekt

Název projektu (služby):

Podpora přechodu mladých z dětských domovů do samostatného života

7.1 Cíle projektu

Projekt si klade za cíl realizovat od ledna roku 2024 v regionu Moravskotřebovsko a Jevíčsko službu podporující mladé dospělé z dětských domovů v Pardubickém kraji. Jedná se o první fázi projektu, která bude realizována po dobu jednoho roku. Během tohoto roku bude získán dostatek dat a zkušeností, aby bylo možné plánovat další fáze projektu a zajistit jeho udržitelnost po dobu dalších let. Aktivita služby budou zaměřeny na přípravu k odchodu z dětského domova, zejména na podporu mladých po jeho opuštění. Projekt chce zároveň podporovat mladé, kteří ukončí studium, pomocí tréninkové bydlení. Realizátorem projektu „Podpora přechodu mladých z dětských domovů do samostatného života“ bude nezisková organizace Cestou spolu, kterou bude nejprve nutné založit. Proces založení zapsaného spolku není součástí této práce a zmiňují se o něm jen stručně v podkapitole 7.2. – realizátor projektu – základní údaje.

7.2 Realizátor projektu – základní údaje

Název realizátora projektu: Cestou spolu, z.s.

Sídlo: Ludvíkov 77, 571 01 Městečko Trnávka

Statutární zástupce/ředitel: Helena Huvarová

Zapsaný spolek Cestou spolu se bude zaměřovat na poskytování podpory a poradenství mladým dospívajícím v procesu přechodu do samostatného života. Organizace se bude skládat z týmu zkušených poradců a mentorů, kteří budou připraveni poskytnout individuální podporu každému, kdo bude hledat pomoc a rady při řešení výzev, které samostatný život po odchodu z ústavní péče, přináší. Organizace nabídne široké spektrum služeb, včetně poradenství v oblasti financí, bydlení, práce, vzdělávání a zdraví. Jejím cílem bude poskytnout svým klientům nástroje, které jim pomohou dosáhnout nezávislosti a úspěchu v jejich novém životě.

Spolek bude založen dle těchto právních předpisů: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (zejm. § 214 až 273) a zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (zejm. § 11 až 24). Hlavní činností spolku bude uspokojování a ochrana

zájmů, k jejichž naplňování byl založen, nikoli podnikání nebo jiná výdělečná činnost (Juristi, [online]).

7.3 Představení územního celku, na kterém bude projekt realizován

Projekt bude realizován formou terénních, ale také ambulantních služeb. Ambulantní forma bude realizována v mikroregionu Moravskotřebovska a Jevíčka, který zaujímá jihovýchodní část svitavského okresu (Pardubický kraj). Na tomto území o rozloze cca 420 km² vzniklo sdružení obcí Moravskotřebovska a Jevíčka, které čítá přibližně 28 tisíc obyvatel, z toho na území města Moravská Třebová žije 9 656 obyvatel (ASZ, 2022).

V roce 2001 se sdružení obcí transformovalo na svazek obcí s názvem Region Moravskotřebovska a Jevíčka, který dnes tvoří 33 členských obcí: Bělá u Jevíčka, Bezděčín u Trnávky, Biskupice, Borušov, Březina, Březinky, Dětrichov, Dlouhá Loučka, Gruna, Hartínkov, Chornice, Janůvky, Jaroměřice, Jevíčko, Koruna, Křenov, Kunčina, Linhartice, Malíkov, Městečko Trnávka, Mladějov na Moravě, Moravská Třebová, Radkov, Rozstání, Rychnov na Moravě, Slatina, Staré Město, Třebořov, Útěchov, Víska u Jevíčka, Vranová Lhota, Vražné a Vysoká (RegionMTJ, [online]).

Terénní forma služeb bude realizována v přirozeném prostředí mladých dospělých. Bude určena pro mladé dospělé, kteří nebudou chtít navštěvovat ambulantní formu služby nebo nežijí v dětském domově mimo Moravskou Třebovou. Působnost nově vzniklé služby je na území Pardubického kraje.

7.4 Popis a analýza potřeb cílových skupin

Pro účely projektu byla provedena analýza potřeb cílové skupiny, která zahrnovala rozhovor se sociálním pracovníkem, pedagogy a průzkum relevantních dat o situaci mladých lidí v dětských domovech a po jeho opuštění.

Bylo zjištěno, že mladým dospělým chybí sociální síť a životní zkušenosti, což je stav, který vychází z jejich dosavadního života v ústavních zařízeních. Mladí lidé mají zároveň zkreslené představy o práci a často jim chybí vzory pro vytvoření pracovních návyků, což často vede k selhání. S mladými dospělými je nutné navazovat kontakt už před opuštěním péče a nabízet jim terénní i ambulantní formu služby. Více se výsledkům analýzy potřeb věnuje v podkapitole 6.1 – Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu.

Z analýzy vyplynuly následující klíčové potřeby cílové skupiny mladí 15+:

- **Zajištění stabilního bydlení:** Většina mladých lidí opouštějících dětské domovy nemá vlastní bydlení a potřebuje podporu při hledání a zajištění bydlení.
- **Zajištění přiměřeného příjmu:** Mladí lidé často nemají dostatečné finanční prostředky na zajištění svých potřeb a potřebují podporu při hledání zaměstnání, studijních grantů a dalších zdrojů příjmů.
- **Podpora při vzdělávání:** Mladým lidem často chybí dostatečné vzdělání a potřebují podporu při získávání dalších zkušeností, vylepšování svých dovedností, hledání kurzů nebo návazného studia, aby byli schopní obstát na trhu práce.
- **Podpora při zvládnutí náročného přechodu do samostatného života:** Mladí lidé často nemají dostatečné sociální a životní zkušenosti a potřebují podporu při zvládnutí nových situací a při řešení osobních problémů, s kterými se mohou setkat.

7.4.1 Přímá cílová skupina

Přímou cílovou skupinou projektu „Podpora přechodu mladých z dětských domovů do samostatného života“ jsou mladí lidé, kteří se připravují na odchod nebo opouštějí dětský domov a potřebují podporu při zajištění svého nezávislého života. Patří k nim mladí lidé ve věku 15 až 26 let, kteří potřebují pomoc při hledání bydlení, zaměstnání, vzdělání a při zvládnutí náročného přechodu do samostatného života. Zároveň jsou přímými uživateli tohoto projektu sociální pracovníci, pedagogové a další odborníci pracující s mladými lidmi v dětských domovech.

7.4.2 Nepřímá cílová skupina

Projektové aktivity budou mít vliv i na ostatní subjekty, kterými mohou být rodiče a rodinní příslušníci mladých dospělých, zaměstnavatelé, podnikatelé, místní komunity a organizace.

Rodiče a rodinní příslušníci mohou mít zájem na tom, aby projekt přispěl k lepšímu přechodu jejich dětí do samostatného života. Další nepřímou cílovou skupinou, která bude ovlivněna realizací projektu, budou zaměstnavatelé a podnikatelé. Zaměstnavatelé budou moci využít vyššího počtu kvalifikovaných zaměstnanců, kteří se dostanou na trh práce díky programům zaměřeným na rozvoj pracovních dovedností a zvyšování zaměstnatelnosti mladých lidí. Realizací projektu budou ovlivněny také místní komunity a organizace, na které může mít jeho realizace pozitivní dopad. Projekt je zaměřen na

zlepšení sociálního prostředí a kvality života v dané lokalitě, kterého chce dosáhnout podporou vytváření společenských aktivit pro mladé lidi.

Plánovaný odhad počtu podpořených osob:

Předpoklad je, že by projekt mohl poskytnout přímou podporu, během prvního roku svého fungování, až 18 mladým dospělým. Tento odhad byl stanoven na základě Statistického informačního systému MŠMT. Ministerstvo ve své statistické ročence školství uvádí, že ve školním roce 2020/2021 bylo v dětských domovech v Pardubickém kraji umístěno 20 dětí ve věku 15 let a více. O rok později jich bylo 22 a v letošním školním roce 2022/2023 je v dětském domově umístěno 13 mladých dospělých ve věku 15 let a více. Předpokládaný počet podpořených osob je stanoven průměrem těchto hodnot.

Další cílovou skupinou, která má být podpořena jsou vychovatelé, pedagogičtí a jiní odborní pracovníci. Pro odhad počtu těchto podpořených osob byla také využita statistická ročenka školství, která uvádí, že ve školním roce 2022/2023 bylo v Pardubickém kraji v dětských domovech zaměstnáno 116 odborných pracovníků. Tento počet zahrnuje pedagogické pracovníky, sociální pracovníky i jiné odborné pracovníky (MŠMT, [online]).

Odhad počtu nepřímo podpořených osob není pro tento projekt stanoven. Jednalo by se pouze o predikci, která nemusí být správná. Vývoj této hodnoty se bude sledovat v průběhu realizace projektu.

7.5 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti

Pardubický kraj je jedním ze dvou krajů v ČR, které prošly transformačním procesem péče o ohrožené děti a mládež. Strategický dokument Pardubického kraje pro tuto oblast definuje určitá opatření na podporu transformace péče o ohrožené rodiny a děti v Pardubickém kraji. Některá z těchto opatření se týkají problematiky odchodu mladých lidí právě z ústavní péče. Kraj podporuje rozvoj psychologické pomoci, terapeutických a mediačních služeb pro ohrožené děti a rodiny. V případech, kdy je to potřebné má být tato služba poskytována terénní formou. Dalším krajským opatřením je zajištění dostupnosti služeb pro mladé dospělé. Kraj se zavazuje vytvořit přiměřenou kapacitu ambulantních a terénních služeb pro mladé dospělé opouštějící ústavní péči, pěstounskou péči případně nefunkční rodinnou péči. Strategický dokument a v něm obsažené informace dokládají potřebnost zrealizování tohoto projektu.

Pro potvrzení analýzy potřebnosti vzniku nové služby pro mladé dospělé v náhradní péči se uskutečnilo setkání realizátorů projektu s pracovníky dětského domova v Moravské Třebové, zástupci místního OSPOD a doprovázející organizace Centrem pěstounské péče „Cesta“. Na základě rozhovorů bylo potvrzeno, že druh této služby v regionu chybí a je žádoucí, aby v regionu tato terapeuticko-poradenská služba působila.

7.6 Management rizik

Realizátor provedl analýzu možných rizik, která byla identifikována v návaznosti na jednotlivé klíčové aktivity projektu. Některé návrhy možných rizik přinesli také pracovníci budoucího týmu, který bude službu zajišťovat. Aby bylo možné předpokládaným rizikům předcházet, byla identifikována míra rizika, jeho pravděpodobnost a navrženo preventivní opatření. Pokud bude docházet k průběžnému mapování rizik a včasnému využití preventivních opatření, nemělo by k ohrožení realizace projektu dojít. Analýza rizik je uvedena v obrázku č. 6.

Analýza rizik			
Identifikace předpokládaných rizik	Míra rizika 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Pravděpodobnost 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Návrhy preventivních opatření
Zvýšení nákladů na provoz projektu	3	1	Plánování rozpočtu: Zajistit dostatečné zdroje financování projektu, včetně případného hledání dalších sponzorů nebo grantů.
Odchod klíčových zaměstnanců	3	3	Sdílení klíčových znalostí, rozložení odpovědnosti a pravomocí na více lidí v týmu a vytvoření plánu na případné náhradní obsazení pozice.
Nízká účast mladých lidí	3	1	Propagace aktivit prostřednictvím sociálních sítí pro mladé, spolupráce s DD, osobní oslovení a vedení motivačních rozhovorů s mladými, nabídka aktivit, které budou pro mladé lidi potřebné a odpovídají jejich zájmům.

Identifikace předpokládaných rizik	Míra rizika 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Pravděpodobnost 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Návrhy preventivních opatření
Nízká kvalita školení a poskytované služby	3	1	Zajistit vysokou kvalitu poskytovaných služeb a školení prostřednictvím odborníků v dané oblasti a týmem pracovníků služby, kteří se dále vzdělávají.
Problémy s technickým vybavením	1	1	Pravidelná údržba a servis technického zařízení, zajištění kontaktů na servisní zařízení, aby mohlo dojít k rychlé opravě v případě poruchy.
Nezajištění prostor pro realizaci služby	3	3	Sledování trhu s pronájmy a dostupnosti prostorů v dané oblasti, komunikace s majiteli objektu, do nájemních smluv zahrnout uvedené termíny, do kterých musí být prostory zajištěny.
Nedostatečná informovanost o projektu	1	1	Zajistit, aby byla cílová skupina informována o projektu a jeho přínosech a aby byla motivována k účasti.
Nízká motivace zaměstnanců	1	1	Poskytování pravidelné zpětné vazby, poskytování adekvátního platu a benefitů, možnosti rozvoje a růstu v rámci společnosti, vytvořením příjemného pracovního prostředí.
Nespolupráce služby s DD	3	3	Oslovení ředitelů všech DD v Pardubickém kraji s nabídkou služby a s žádostí o jejich podporu služby a doporučení mladým dospělým v jejich zařízení. Motivovat je ke spolupráci.

Identifikace předpokládaných rizik	Míra rizika 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Pravděpodobnost 1 – nízká 3 – střední 5 – vysoká	Návrhy preventivních opatření
Nespolupráce služby s dalšími subjekty pomoci mladým dospělým (OSPOD, DPC, lékaři apod.)	3	3	Provedení monitoringu služeb a sítě možné podpory. Navázání spolupráce se zástupci těchto subjektů. Udržování dobrých vztahů.
Neplacení nájemného ze strany mladých dospělých	5	3	Mít podepsané smlouvy o nájmu s klienty a zahrnout do nich důležité podmínky a ustanovení, řešit s mladými dospělými včas jakékoliv problémy, které by vedly k problémům s placením.
Riziko neúspěchu první fáze projektu	3	3	Důraz na komunikaci a spolupráci s cílovou skupinou mladých 15+, odborníky a partnery projektu, důkladné testování a vyhodnocení projektu v pilotní fázi.

Obrázek 6 Tabulka identifikace rizik, dopadů a preventivních opatření.

Zdroj (vlastní tvorba).

7.7 Klíčové aktivity a indikátory splnění

Cílem projektu je realizovat od ledna roku 2024 v regionu Moravskotřebovsko a Jevíčko službu podporující mladé dospělé z dětských domovů v Pardubickém kraji. Klíčové aktivity budou směřovat k personálnímu, metodickému a technickému zajištění služby, ale především budou zaměřeny na přípravu mladých 15+ na odchod z dětského domova a zejména na jejich podporu po jeho opuštění. Uvedeného cíle bude dosaženo realizací těchto klíčových aktivit:

K1 Vybudování zázemí pro službu

V rámci K1 budou realizovány výstupy a indikátory:

- 1) Zakoupení automobilu – 1 kus.
- 2) Zajištění vybavených prostor pro službu – 1 kancelář, 1 společenská místnost
- 3) Zajištění techniky a pomůcek – 1 souprava

Výsledkem realizace K1 bude dosaženo nákupem automobilu, odpovídajícího vybavení a zázemí pro provoz služby.

K2 – Personální zajištění služby

V rámci K2 jsou stanoveny výstupy a indikátory:

- 1) Uzavření pracovního poměru s odborným personálem služby – 2 pracovní smlouvy
- 2) Vyhledání osob s vlastní zkušeností s ústavní péčí a uzavření dohody o spolupráci – 2 peer konzultanti
- 3) Uzavření dohod o provedení činnosti s dalšími pracovníky důležitými pro úspěšnou realizaci projektu – 6 osob (účetní, evaluátor, projektový manažer, koordinátor projektu, lektor a supervizor).

Výsledkem K2 je vytvoření týmu lidí, kteří mají zodpovědnost za správný provoz služby a poskytování adekvátní péče mladým lidem.

K3 – Zajištění potřebných zdrojů služby

V rámci K3 jsou nastaveny výstupy a indikátory:

- 1) Vyhledání vhodných bytů k realizaci tréninkového bydlení – 3 byty.

Výsledkem K3 je zajištění 3 vybavených bytů, které budou fungovat jako tréninkové bydlení a budou poskytnuty mladým 18+ po ukončení studia na dobu 2 let.

K4 – Metodické zajištění služby

V rámci K4 jsou nastaveny výstupy a indikátory:

- 1) Vypracování plánu služby – 1 plán
- 2) Vzdělávací program pro personál DD – 1 program
- 3) Zpětná vazba od klientů – 60 hodnocení klientů

4) Evaluace projektu – 1 hodnotící zpráva první fáze projektu

Výsledkem K4 je metodické zajištění služby, které může pomoci zajistit efektivní a kvalitní poskytování služby a umožní, na základě zpětné vazby od klientů, její neustálé zlepšování.

K5 – Zahájení realizace projektu

V rámci K5 bude výstupem a indikátorem:

1) Zahájení poskytování služby – realizace prvního setkání

Výsledkem K5 je zahájení poskytování služby, které se uskuteční první návštěvou v DD.

K6 – Marketingová strategie

V rámci K6 budou výstupem a indikátory:

- 1) Zadání a vypracování propagačních materiálů – 100 ks reklamních letáků
- 2) Založení webových stránek a profilu na sociálních sítích (Instagram) – 1 web, 1 sociální síť pro prezentaci služby

Výsledkem K6 bude zajištění propagace služby. Výstupy této aktivity by měly vést ke zvýšení povědomí o službě.

K7 – Realizace vzdělávání pro personál DD

V rámci K7 budou výstupem a indikátory:

- 1) Školení pro odborné pracovníky DD v oblasti psychologie a psychoterapie zaměřené na specifické potřeby umístěných dětí – 4 školení (1 x 3 měsíce)
- 2) Pravidelné supervizní schůzky pro odborný personál – 6 schůzek (frekvence 1 x 2 měsíce)

Výsledkem K7 budou vzdělávací kurzy a pravidelná supervizní setkání, která povedou u odborného personálu DD k lepšímu pochopení potřeb a problémů umístěných dětí. U pracovníků může mít za následek snížení míry stresu a předcházení syndromu vyhoření.

K8 – Realizace víkendového zážitkového pobytu

V rámci K8 budou výstupem a indikátory:

- 1) Víkendový pobyt pro mladé dospělé zapojené do projektu – 2 víkendové pobyty

Výsledkem K8 budou 2 víkendové pobyty. První z nich se uskuteční krátce po zahájení projektu a druhý za 6 měsíců. Pobyty by měly přispět k posílení pocitu sounáležitosti a důvěry mezi účastníky projektu. Dalšími benefity bude rozvoj sociálních dovedností, sebevědomí a zlepšení schopnosti se přizpůsobit novému prostředí po opuštění dětského domova.

K9 – Realizace pravidelných podpůrných setkání

V rámci K9 budou výstupem a indikátory:

- 1) Pravidelná setkání pracovníků a odborníků služby s mladými dospělými – 228 setkání (frekvence 1x týdně)

Výsledkem K9 bude 228 setkání, která budou mít formu schůzek, workshopů nebo seminářů. Realizátoři chtějí uspořádat minimálně 1 x měsíčně skupinová setkání a stejná frekvence by byla pro setkání individuální. Předpokladem je, že každý mladý člověk zapojený do projektu bude mít různé potřeby a využívat jiné frekvence konzultací a podpory.

7.8 Harmonogram – Ganttův diagram

Jedná se o první fázi projektu „Podpora přechodu mladých z dětských domovů do samostatného života“, která je realizována po dobu jednoho roku. Harmonogram zobrazuje časovou posloupnost jednotlivých aktivit a výstupů projektu. Každá část harmonogramu obsahuje klíčovou aktivitu a její plánovaný rozsah trvání. Jednotlivé aktivity projektu se časově překrývají.

Ganttův diagram		
Aktivita	Výstupy	Doba realizace (měsíce)
K1 Vybudování zázemí pro službu		11-12/2023 (2 měsíce)
	Zakoupení automobilu	
	Zajištění prostor pro službu	
	Vybavení služby nábytkem	

Aktivita	Výstupy	Doba realizace (měsíce)
	Zajištění techniky a pomůcek	
K2 Personální zajištění služby		10/2023–1/2024 (4 měsíce)
	Uzavření pracovního poměru s odborným personálem služby	
	Vyhledání osob s vlastní zkušeností s ústavní péčí a uzavření dohody o spolupráci	
	Uzavření dohod o provedení činnosti s dalšími pracovníky důležitými pro úspěšnou realizaci projektu	
K3 Zajištění potřebných zdrojů služby		11/2023 (1 měsíc)
	Vyhledání vhodných bytů k realizaci tréninkového bydlení	
K4 Metodické zajištění služby		10/2023–12/2024 (14 měsíců)
	Vypracování plánu služby	
	Vzdělávací program pro personál DD	
	Zpětná vazba od klientů	
	Evaluace projektu	
K5 Zahájení realizace projektu		1/2024 (1 měsíc)
	Zahájení poskytování služby	

Aktivita	Výstupy	Doba realizace (měsíce)
K6 Marketingová strategie		9–10/2023 (2 měsíce)
	Zadání a vypracování propagačních materiálů	
	Založení webových stránek a profilu na sociálních sítích (Instagram)	
K7 Realizace vzdělávání pro personál DD		3–12/2024 (10 měsíců)
	Školení pro odborné pracovníky DD v oblasti psychologie a psychoterapie zaměřené na specifické potřeby umístěných dětí	
	Pravidelné supervizní schůzky pro odborný personál	
K8 Realizace víkendového zážitkového pobytu		2–9/2024 (8 měsíců)
	Víkendový pobyt pro mladé dospělé zapojené do projektu	
K9 Realizace pravidelných podpůrných setkání		1–12/2024 (12 měsíců)
	Pravidelná setkání pracovníků a odborníků služby s mladými dospělými	

Obrázek 7 Ganttův diagram. Zdroj (vlastní tvorba).

7.9 Rozpočet

Navrhovaný rozpočet je na celý kalendářní rok a jsou v něm zachyceny celkové náklady spojené s tímto projektem.

Financování projektu bude zajištěno z těchto zdrojů:

Granty a dotace (stát, nadace)

Finanční podpora Pardubického kraje

Sponzorské dary od zaměstnavatelů

Dary od soukromých osob

Kategorie nákladů	Výpočet nákladů			Popis položky
	Cena za jednotku	Počet jednotek	Celkem Kč	
Mzdové náklady			1 408 890	Osobní náklady (včetně odvodů)
Sociální pracovník		úvazek 0,75	513 945	
Terapeut		úvazek 0,75	513 945	
Peer konzultant	200	600	120 000	2 x 300 hodin
Lektor a supervizor odborných pracovníků DD	350	60	21 000	10 x vzdělávání v rozsahu 6 hodin (4 školení, 6 supervizi)
Evalúátor, účetní, projektový manažer, koordinátor projektu	200	1200	240 000	Dohoda v rozsahu 300 hodin na každou pracovní pozici
Ostatní náklady			370 690	
Nájem a provoz kancelářských a společenských prostor včetně vybavení	6 300	12	75 600	Pronájem vybavených kancelářských prostor a společenské místnosti, včetně energií
Propagační materiály	15	100	1 500	Propagační letáky
Propagace projektu	12 000	1	12 000	Založení webových stránek a profilu na Instagramu

Kategorie nákladů	Výpočet nákladů			Popis položky
	Cena za jednotku	Počet jednotek	Celkem Kč	
Víkendový zážitkový pobyt	32 000	2	64 000	Ubytování, strava, cestovné pro 20 účastníků
Kancelářské potřeby	5 000	1	5 000	Spotřební kancelářský materiál
Cestovné	7	30 370	212 590	V rámci terénní služby v Pardubickém kraji
Materiálně technické vybavení			577 000	
Osobní automobil	530 000	1	530 000	Zajištění terénní služby
Notebook	15 000	2	30 000	Vybavení kanceláře
Multifunkční tiskárna	7 000	1	7 000	
Telefon	5 000	2	10 000	
Celkové náklady			2 356 580	

Obrázek 8 Rozpočet projektu. Zdroj: (vlastní tvorba).

7.10 Popis přidané hodnoty projektu

Projekt umožní mladým dospělým opouštějícím dětské domovy získat přístup k poskytované pomoci a podpoře v rámci nově vzniklé služby v regionu Moravskotřebovsko a Jevíčko. V uvedeném rozsahu zatím není k dispozici jiná služba, která by poskytovala stejnou míru podpory a asistence, což znamená, že projekt bude přinášet uživatelům, jejich rodinným příslušníkům a odbornému personálu dětských domovů novou hodnotu.

Přidaná hodnota projektu je v oblasti společenského začlenění uživatelů dětských domovů. Díky poskytované komplexní podpoře se uživatelé rychleji a snadněji adaptovali na nové prostředí a začlenili se do společenského života zařízení. Projekt zároveň podporuje rozvoj individuálních schopností a dovedností uživatelů, což přispívá k jejich samostatnosti a aktivitě v běžném životě.

Pro zaměstnance dětských domovů projekt znamená zlepšení jejich práce s uživateli a podporu jejich dalšího vzdělávání. Projekt umožní vytvoření týmu vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří budou mít pozitivní přístup k uživatelům a budou se

zaměřovat na jejich silné stránky a rozvoj. Díky projektu se zvyšuje kvalita sociální a výchovné práce zaměstnanců s uživateli.

Projekt také přispívá k lepší informovanosti veřejnosti o činnosti dětských domovů a podpoře pozitivního přístupu k nim. Realizace projektu umožní zavést sítě dobrovolníků z řad veřejnosti, kteří budou mít příležitost zapojit se do činnosti domovů pro děti.

Celkově projekt přináší přidanou hodnotu nejen pro uživatele dětských domovů, ale i pro zaměstnance a veřejnost. Přispívá k lepší kvalitě sociální a výchovné práce s uživateli a podpoře jejich společenského začlenění. Projekt rovněž umožňuje vytvoření týmu vysoce kvalifikovaných pracovníků a zapojení dobrovolníků z řad veřejnosti.

7.11 Logframe projektu

Tato podkapitola se věnuje logickému rámci projektu. Jsou zde definovány cíle projektu, výstupy, aktivity, indikátory a zdroje potřebné pro jeho realizaci. Zároveň slouží k posouzení výsledků projektu a jeho dopadům na cílovou skupinu a okolí.

Cíl
Realizovat od ledna roku 2024 v regionu Moravskotřebovsko a Jevíčsko službu podporující mladé dospělé z dětských domovů v Pardubickém kraji.
Účel
Služba by měla pomoci zlepšit šance mladých lidí na úspěšný a nezávislý život po odchodu z dětského domova.

Výstupy projektu	Objektivně ověřitelné ukazatele	Zdroje k ověření	Rizika
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakoupení automobilu 2. Zajištění vybavených prostor pro službu 3. Zajištění techniky a pomůcek 4. Uzavření pracovního poměru s odborným personálem služby 5. Vyhledání osob s vlastní zkušeností s ústavní péčí a uzavření dohody o spolupráci 6. Uzavření dohod o provedení činnosti s dalšími pracovníky důležitými pro úspěšnou realizaci projektu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1 kus automobilu 2. vybavená 1 kancelář a společenská místnost 3. 1 souprava techniky a pomůcek 4. 2 pracovní smlouvy s odbornými pracovníky 5. uzavřená DPP s 2 peer konzultanty 6. 6 uzavřených DPČ (účetní, evaluátor, projektový manažer, koordinátor projektu, lektor a supervizor) 	<ul style="list-style-type: none"> • kupní smlouva • smlouva o nájmu nebo pronájmu. • faktury • fotodokumentace • pracovní smlouvy • dohody o provedení práce • dohody o pracovní činnosti • dokument plán služby • osnova kurzu • dotazníky a výsledky hodnocení 	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšení nákladů na provoz projektu • odchod klíčových zaměstnanců • nízká účast mladých lidí • nízká kvalita školení a poskytované služby • problémy s technickým vybavením • nezajištění prostor pro realizaci služby • nedostatečná informovanost o projektu

<p>7. Vyhledání vhodných bytů k realizaci tréninkového bydlení Vypracování plánu služby</p> <p>8. Vzdělávací program pro personál DD</p> <p>9. Zpětná vazba od klientů</p> <p>10. Evaluace projektu</p> <p>11. Zahájení poskytování služby</p> <p>12. Zadání a vypracování propagačních materiálů</p> <p>13. Založení webových stránek a profilu na sociálních sítích (Instagram)</p> <p>14. Školení pro odborné pracovníky DD v oblasti psychologie a psychoterapie zaměřené na specifické potřeby umístěných dětí</p> <p>15. Pravidelné supervizní schůzky pro odborný personál</p> <p>16. Víkendový pobyt pro mladé dospělé zapojené do projektu</p> <p>17. Pravidelná setkání pracovníků a odborníků služby s mladými dospělými P</p>	<p>7. 3 vybavené byty</p> <p>8. vypracovaný plán služby</p> <p>9. 1 vzdělávací program pro odborný personál DD</p> <p>10. 60 hodnotících dotazníků od klientů</p> <p>11. 1 hodnotící zpráva první fáze projektu</p> <p>12. realizace prvního setkání</p> <p>13. 100 ks propagačních letáků</p> <p>14. aktivní webové stránky a profil na Instagramu</p> <p>15. 4 školení pro odborné pracovníky DD (1 x 3 měsíce)</p> <p>16. 6 supervizních schůzek odborných pracovníků DD (frekvence 1 x 2 měsíce)</p> <p>17. 2 zážitkové víkendové pobyty pro mladé 15+</p> <p>18. 228 setkání s mladými 15+ (frekvence 1x týdně, forma setkání, workshop)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zpráva o hodnocení první fáze projektu • prezenční listy • letáky • odkazy na web a profil Instagram 	<ul style="list-style-type: none"> • nízká motivace zaměstnanců • nespolupráce služby s DD • nespolupráce služby s dalšími subjekty pomoci • neplacení nájemného ze strany mladých dospělých • riziko neúspěchu první fáze projektu
<p>Aktivity projektu</p>	<p>Prostředky/vstupy</p>	<p>Harmonogram</p>	<p>Předpoklady</p>
<p>K1 Vybudování zázemí pro službu K2 – Personální zajištění služby K3 – Zajištění potřebných zdrojů služby K4 – Metodické zajištění služby</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Granty a dotace (stát, nadace) • Finanční podpora Pardubického kraje 	<p>K1 11-12/2023 (2 měsíce) K2 10/2023–1/2024 (4 měsíce) K3 11/2023 (1 měsíc) K4 10/2023–12/2024 (14 měsíců)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora a spolupráce místních institucí a organizací.

<p>K5 – Zahájení realizace projektu K6 – Marketingová strategie K7 – Realizace vzdělávání pro personál DD K8 – Realizace víkendového zážitkového pobytu K9 – Realizace pravidelných podpůrných setkání</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sponzorské dary od zaměstnavatelů • Dary od soukromých osob 	<p>K5 1/2024 (1 měsíc) K6 9–10/2023 (2 měsíce) K7 3–12/2024 (10 měsíců) K8 2–9/2024 (8 měsíců) K9 1–12/2024 (12 měsíců)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dostatečná finanční podpora pro realizaci projektu. • Dostupnost odborníků a pracovníků pro realizaci služby. • Dostatečný zájem a potřeba ze strany cílové skupiny (mladí 15+ a odborný personál DD) • Spolupráce s úřady a orgány státní správy. • Dostupnost prostor a bytů pro realizaci služby. • Schopnost a ochota týmu projektu spolupracovat a komunikovat s přímou cílovou skupinou a ostatními zainteresovanými stranami.
--	--	---	---

Obrázek 9 Logframe projektu. Zdroj: (vlastní tvorba).

Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku přípravy a následného odchodu mladých dospělých z dětského domova, jejím prvním cílem bylo vytvořit podklady k vypracování projektu služby podporující mladé dospělé z dětských domovů v Pardubickém kraji, včetně analýzy potřebnosti takového projektu, konečným cílem pak bylo předložení projektu samotného.

Pro dosažení těchto cílů byly první čtyři kapitoly věnovány teoretickému rámci problematiky ústavní výchovy, jako jsou například základní pojmy, charakteristika cílové skupiny, ústavní výchova, role sociálního pracovníka, sociální politiku, teorie, metody a techniky používané v sociální práci, včetně etických otázek vztahujících se k cílové skupině mladých 15+. V práci zdůrazňuji důležitost důvěrného vztahu mezi sociálním pracovníkem a dospívajícím. Tento vztah poté umožňuje dospívajícímu více se otevřít a sdílet svůj život, což pak sociálnímu pracovníkovi umožní nastavit vhodné kroky pro postupnou a úspěšnou přípravu na odchod z dětského domova.

Po analýze relevantní odborné literatury, článků a internetových zdrojů bylo zjištěno, že ředitelé dětských domovů si vážnost situace mladých také uvědomují a snaží se je na odchod připravit jak v zařízení, tak pomocí podpůrných programů, které se zaměřují na osobnostní rozvoj a sociální vztahy. Okolnosti opouštění ústavního zařízení jsou individuální, každé dítě má při odchodu potřebu jiné míry podpory a pomoci. Ukázalo se, že efektivním přístupem k přípravě mladých na odchod je participativní přístup, který přenáší spoluzodpovědnost na mladistvého. I když se postupně dětské domovy transformují do podoby domova „rodinného typu“, stále pobyt v nich pro děti zůstává jen iluzí běžné rodiny. Prioritu při umístování dětí do náhradní péče by měla mít rodinná péče před tou ústavní.

Podkladem pro naplnění druhého cíle je analýza potřebnosti, z které vyplynuly důvody pro vznik nové organizace a vytvoření projektu. Výsledky analýzy ukázaly, že existuje mnoho oblastí, ve kterých je třeba mladým lidem poskytnout podporu, aby byli schopni uspět a úspěšně se začlenit do společnosti. Určeny byly také možné překážky a způsoby, jak je lze minimalizovat nebo odstranit.

Na základě analýzy potřebnosti v oblasti přípravy a odchodu mladých dospělých z dětského domova byl vypracován návrh projektu. Projekt má za cíl poskytnout podporu a pomoci těmto mladým lidem v úspěšném začlenění do společnosti. V projektu je popsán jeho realizátor, představena územní působnost nové služby a definována přímá a nepřímá cílová skupina uživatelů včetně jejich potřeb. Analýza potřebnosti projektu byla v jedné z podkapitol ověřena v terénu rozhovory se zástupci subjektů pracujících v Moravské Třebové s mladými lidmi v náhradní péči. Management rizik umožnil odhalit hlavní rizika, která by mohla mít na projekt negativní dopad a zároveň byla nastavena

preventivní opatření, aby k nim nedošlo. Návrh projektu obsahuje klíčové aktivity, jejichž realizací by mělo být dosaženo naplnění potřeb uživatelů služby, dále je v něm navržen harmonogram jednotlivých aktivit a roční rozpočet služby. Hlavní přidanou hodnotu projektu vidím ve zlepšení kvality sociální a výchovné práce s mladými 15+ a v podpoře jejich společenského začlenění. Pro přehlednost celého projektu je poslední podkapitola věnována logickému rámci celého projektu. Bakalářská práce může mít přínos v oblasti podpory mladých lidí při přechodu z dětských domovů do samostatného života. Její výstup, projekt, je možné realizovat a přispět tak ke zlepšení života mladých nejen podporou v oblasti zajištění bydlení a budování sociálních vztahů, ale také individuální podporou a asistencí při začlenění se do společnosti.

Bibliografie

- BECHYŇOVÁ, Věra. 2012. *Případové konference: praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0181-6.
- BĚHOUNKOVÁ, Leona. 2012. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní rodinné péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-87652-87-9.
- BLAHOVÁ, Petra Anna-Marie. 2021. *Reflexe přípravy na odchod z institucí dětských domovů do přirozeného sociálního prostředí mladými dospělými*. Fórum sociální práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Roč. 2021, č. 1, s. 12-34. ISSN 2336-6664.
- Česká školní inspekce. Kvalita výchově-vzdělávací činnosti v zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Tematická zpráva 2016-2017. [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20%C4%8D1%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocnizprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf.
- DAVIDOVÁ, Ivana a kol. 2010. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence*. Ostrava: Ostravská Univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-628-4.
- FOLDA, Jan a kol. 2009. *Systém náhradní péče o děti a mladistvé & následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček. ISBN 978-80-254-4799-4.
- GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. 2009. *Rodinná terapie: Systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2390-7.
- HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. 2016. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte: pro pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Brno: Liga lidských práv. ISBN 978-80-87414-26-2.
- HRDINOVÁ, Andrea a kol. 2010. *Na jedné lodi aneb jak uspořádat případovou konferenci v oblasti péče o ohrožené děti*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit. https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/01-F_TZ-Kvalita-vychovne-vzdelavaci-cinnosti-v-zarizenich-pro-vykon-UV-OV_FINAL-2-5.pdf.
- CHÁBOVÁ, Klára. 2022. *Společně po svých: průvodce pro všechny, kteří ovlivňují životy dospívajících a mladých dospělých vyrůstajících v pobytových zařízeních a podílejí se na jejich osamostatňování*. 1. vydání. Praha: Nadační fond Krok domů. ISBN: 978-80-908459-2-3.
- Informace poskytl Libor Širůček, ředitel Dětského domova Moravská Třebová. Moravská Třebová 17.3.2023.

- Institut projektového řízení, a.s. *Studie systému následné péče o ohrožené děti po dosažení zletilosti*. [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/publikace/dite/prava-deti-v-nahradni-rodinne-peci/studie-systemu-nasledne-pecce-o-ohrozene-deti-po-dosazeni-zletilosti/>
- JEDLIČKA, Richard a kol., 2015. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících. Prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5447-5.
- Juristi. Jak založit spolek. [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <http://www.juristi.cz/jak-zalozit-spolek/>
- KOCÁBOVÁ, Tereza. 2015. *Stigmatizace lidí vyrůstajících v institucích náhradní výchovné péče*. Plzeň. Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická Katedra antropologie Studijní program Antropologie Studijní obor Sociální a kulturní antropologie. Vedoucí práce: Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph.D.
- KREBS, Vojtěch a kol., 2007. *Sociální politika*. Praha: Aspi, a.s. ISBN 80-7357-050-5.
- LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. 2011. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1983-5.
- MACEK, Petr. 2003. *Adolescence*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-304-8.
- MÁTEL, Andrej. 2019. *Teorie sociální práce I: sociální práce jako profese, akademická disciplína a vědní obor*. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788027122202.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2008. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka. ISBN 978-80-254-2756-9.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2008. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2010. *Sociální práce v praxi – specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Strategie sociálního začleňování 2021-2023*. [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/akcni-plan-2021-2023-strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Manuál implementace standardů kvality sociálně-právní ochrany pro orgány sociálně-právní ochrany*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. ©2014 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/manual_OSPOD.pdf/71acde91-cbdd-36a4-7383-0a4c4552958a.

- Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/%C3%A1mluva+o+pr%C3%A1vech+d%C3%ADt%C4%9Bte+%2B+Op%C4%8Dn%C3%AD+protokoly.pdf/c16c9289-c329-d088-1c1f-d8b7db3c26c1>.
- Nadace Terezy Maxové. Dostupné z: <https://nadaceterezymaxove.cz/>
- PACNEROVÁ, Helena a kol. 2015. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 978-80-7481-138-8.
- PARDUBICKÝ KRAJ. *Transformace péče o ohrožené děti a mládež*. Dostupné z: <https://krajprorodinu.cz/testovaci-novinka-2/>.
- PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. 2022. *Data o dětech - sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-1842-7.
- PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4317-2
- Právo na dětství. *Průzkum: Příprava mladých dospělých vyrůstajících v pobytových zařízeních na odchod do dospělého života*. [online]. ©2020 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/PRUZKUM_Priprava-na-odchod_report_KOMPLET_1_10.pdf.
- Právo na dětství. *Vláda schválila národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029*. [online]. ©2020 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/aktuality/vlada-schvalila-narodni-strategii-ochrany-prav-deti-2021-2029.html>.
- PTÁČEK, Radek a kol. 2014. *Děti na cestě. Vliv náhradních forem péče na vývoj dětí a život dospělých*. Dostupné z: <https://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/01/publikace-212.pdf>.
- Profesní svaz sociálních pracovníků. *Etický kodex sociálních pracovníků a členů Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR*. [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex.pdf>.
- Region Moravskotřebovska a Jevíčska. [online] [cit. 2023-04-25].
- SKP-CENTRUM, o.p.s. *Analýza systému náhradní péče v Pardubickém kraji v kontextu zjišťování potřeb mladých lidí opouštějících tento systém*. [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.skp-centrum.cz/files/2e74bdf3d35b206dc51a49503961044f.pdf>
- Sociofaktor s.r.o. 2018. *Analýza současných postupů, nástrojů, metod a forem spolupráce při práci s mladými lidmi opouštějícími náhradní formy péče na systémové úrovni a na úrovni vybraných organizací*. [online]. ©2018 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z:

[https://www.sociofactor.eu/media/Dokumenty/Kvalita/P%C5%99%C3%ADloha%201_KA1_Anal%C3%BDza%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20a%20metod%20\(1\).pdf](https://www.sociofactor.eu/media/Dokumenty/Kvalita/P%C5%99%C3%ADloha%201_KA1_Anal%C3%BDza%20n%C3%A1stroj%C5%AF%20a%20metod%20(1).pdf).

Statistický informační systém MŠMT. *Statistická ročenka školství*. [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

ŠŮLÁKOVÁ, Lada. 2013. *Metodika motivačních a podpůrných aktivit pro mládež*. Bílina: Člověk v tísni o.p.s. ISBN: 978-8087456-39-2.

SULIMANI-AIDAN, Yafit & Eran MELKMAN, 2018. *Risk and resilience in the transition to adulthood from the point of view of care leavers and caseworkers, Children and Youth Services Review, Elsevier*, vol. 88(C), pages 135-140.

TOMEŠ, Igor. 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

TRNKOVÁ, Lucie. 2018. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-864-3.

ÚLEHLA, Ivan. 2004. *Umění pomáhat*. Praha: SLON. ISBN 80-85850-69-9.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový).

Zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DD	Dětský domov
IPŘ	Institut projektového řízení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PROD	Program rozvoje osobnosti dítěte
SPOD	Sociálně-právní ochrana

Seznam obrázků

Obrázek 1 Zařízení ústavní a ochranné výchovy. Zdroj: (Trnková, 2018).....	11
Obrázek 2 Počet dětí a mládeže umístěných v dětském domově podle území 2022/2023. Zdroj /Vlastní zpracování dle dat MŠMT, 2023).....	17
Obrázek 3 Důsledky ústavní péče. Zdroj: (MPSV, Vliv náhradních forem péče na vývoj a život dítěte [online].....	23
Obrázek 4 Projekty pomáhající mladým dospělým při odchodu z dětského domova. Zdroj: (Vlastní zpracování dle webových stránek NNO a nadací).....	37
Obrázek 5 Subjekty realizující péči a podporu pro mladé lidi v Pardubickém kraji. Zdroj: (SKP, 2018).....	40
Obrázek 6 Tabulka identifikace rizik, dopadů, preventivních opatření. Zdroj (vlastní tvorba).....	52
Obrázek 7 Ganttův diagram. Zdroj (vlastní tvorba).....	57
Obrázek 8 Rozpočet projektu. Zdroj (vlastní tvorba).	59
Obrázek 9 Logframe projektu. Zdroj (vlastní tvorba).....	63